ПРАЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 68 (1705) | Пятніца, 24 жніўня 1962 года | Цана 4 кап

ХРОНІКА ГІСТОРЫІ КАМПАРТЫІ БЕЛАРУСІ

Першы том хронікі важнейшых падзей гісторыі Камуністычнай партыі Беларусі выпусціла Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Работа падрыхтавана Інстытутам гісторыі партыі пры ЦК КПБ — філіялам Інстытута марксізма-ленінізма пры ЦК КПСС.

Кніга складаецца з пяці раздзелаў. Першы з іх ахоплівае перыяд з 1883 па 1904 гады. У ім адлюстраваны акалічнасці ўзнікнення нелегальных гурткоў і распаўсюджання марксізма ў Беларусі, паяўленне пад уплывам пецярбургскага «Саюза барацьбы за вызваленне рабочага класа» першых сацыял-дэмакратычных арганізацый. Прыводзяцца фактычныя дадзеныя аб Першым з'ездзе РСДРП, які адбыўся ў сакавіку 1898 года ў Мінску.

Другі раздзел хронікі прысвечаны дзейнасці бальшавікоў Беларусі ў перыяд першай рускай рэвалюцыі, трэці — падзеям з другой палавіны 1907 года да Лютаўскай буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі 1917 года. Чацвёрты раздзел выкладае матэрыялы, якія ахопліваюць перыяд з лета 1917 года па 1918 год.

Апошні раздзел першага тома прысвечан барацьбе працоўных Беларусі супраць нямецкай акупацыі 1918 года, утварэнню КПБ. Вялікую цікавасць маюць змешчаныя ў гэтым раздзеле дадзеныя аб пісьмах працоўных да заснавальніка і правадыра Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы Ул. І. Леніна.

У інстытуце вядзецца работа па падрыхтоўцы другога тома хронікі важнейшых падзей гісторыі КПБ.

(БЕЛТА).

СВЯТА БАЛЕТНАЙ МОЛАДЗІ

У сталіцы Латвіі — Рызе адбылося свята балета моладзі. Праведзенае ўпершыню ў гонар 20-годдзя Савецкай Латвіі, яно стала цяпер традыцыйным, з кожным годам у ім удзельнічае ўсё больш выканаўцаў.

У гэтым годзе ў Рыгу з'ехаліся артысты з тэатраў Масквы, Ленінграда, Мінска, Кіева, Тбілісі, Таліна, Вільнюса. Канцэрты творчай моладзі ў латвійскай сталіцы і гарадах Вентспілс, Талсі, Салдус, выліліся ў сапраўдны агляд балетнага мастацтва, на якім пабывала звыш 20 тысяч гледачоў. У цікавай і разнастайнай праграме канцэртаў былі шырока прадстаўлены класічныя і характарныя танцы, урыўкі з нацыянальных балетаў, арыгінальныя, спецыяльна падрыхтаваныя да свята нумары.

Харэаграфічнае мастацтва Беларусі было прадстаўлена маладымі салістамі балета М. Пятровай, І. Лабачовай і Г. Паповым. У іх рэпертуар уваходзілі адажыо з балета «Спячая прыгажуня», вальс Машкоўскага і полька Штрауса.

Гэта свята з'явілася вялікай творчай школай для маладых артыстаў. Тут яны мелі магчымасць абмяняцца творчым вопытам, убачыць лепшыя мастацкія нумары, пастаўленыя рознымі балетмайстрамі краіны, пазнаёміцца з характэрнымі рысамі выканання нацыянальных танцаў. А галоўнае — каштоўная традыцыя Рыжскага тэатра па арганізацыі своеасаблівага агляду маладых выканаўцаў вельмі спадабалася ўсім яго ўдзельнікам і паспрыяла ўмацаванню дружбы паміж прадстаўнікамі нацыянальных культур нашай Радзімы.

Добра было б, каб кіраўніцтва Беларускага тэатра оперы і балета і камітэт камсамола пераймалі вопыт рыжан і арганізавалі ў Мінску падобны шырокі агляд балетнай моладзі з удзелам лепшых артыстаў Масквы, Ленінграда і саюзных рэспублік. Гэта прынясе карысць калектыву беларускай балетнай трупы, творча ўзбагаціць яе і выкліча несумненную цікавасць мінскіх гледачоў.

А. КАЛЯДЭНКА.

У ГОРАДЗЕ МАТРОСКАЙ СЛАВЫ

У Севастопалі адбыліся канцэрты Беларускага дзяржаўнага ансамбля танца. Севастопальцы з вялікай цікавасцю прагледзелі праграму, складзеную з беларускіх, рускіх, украінскіх, малдаўскіх старадаўніх і сучасных танцаў. На адным з канцэртаў прысутнічалі інданезійскія маракі, якія госцяць у Севастопалі.

Выступленні беларускіх танцораў з поспехам адбыліся таксама ў Сімферопалі і Сочы.

ДОМ НА ПРАДОЎЖНАЙ І ЛЕКЦЫІ НЕ ПА АДРАСУ...

В. ШАЦІЛА,
спец. карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва»

АДНА з вуліц ускраіны Гомеля — Прадоўжная. Сярод многіх дамоў — адзін, які звонку адрозніваецца ад астатніх хіба толькі вялізнай лужынай перад уваходам у двор. Але прыслухайцеся — што за гучнае харавое спяванне чуваць з акон? Можа, гаспадар дома сабраў гасцей? Ды нешта ж спяваюць манатонна, аднастайна... Моляцца?

Так, моляцца. Тут на Прадоўжнай — малітоўны дом гомельскай секты евангельскіх хрысціян-баптыстаў.

Людзі сядзяць на лаўках, шчыльна прыціснуўшыся адзін да аднаго, тоўпяцца ў дзвярах, на двары. З кожнай хвілінай усё больш і больш яны «аддаляюцца ад усяго зямнога». Вось непадалёк ад мяне дзяўчына ў карычневай сукенцы, з капронавай касынкай на галаве. Ёй не больш дваццаці гадоў, яна стройная, як маладое дрэўца. Здавалася б, каму як не ёй, любіць жыццё і ўсе яго радасці. Але яна моліцца і яе карыя, шырока расплюшчаныя, узнятыя да столі вочы застылі... Вось панура сціснуўся ў кутку і штосьці мармыча хлопец у спартыўнай куртцы, каржакаваты і дужы... Вось на каленях два чыгуначнікі сярэдніх год... Вось поўная жанчына, крыклівa апранутая, учапілася ў лаўку так, што пабялелі пальцы...

Жахлівая, прыгнятальная абстаноўка... Хочацца закрычаць: «Што вы робіце, апамятайцеся!..»

ГОМЕЛЬСКАЯ секта евангельскіх хрысціян-баптыстаў — самая вялікая ў Беларусі, тут да 450 веруючых. За апошнія гады секта вырасла ў паўтара раза, прычым рост працягваецца. Чакаюць хрышчэння яшчэ 32 чалавекі, 17 з іх—маладыя.

А ці ёсць выпадкі, каб нехта выйшаў з секты? Ёсць. Адзін выпадак!

Можа, сектанцтва ўцягвае ў свае рады толькі веруючых? Можа, змяншаецца колькасць наведвальнікаў праваслаўнай царквы?

Знаёмімся з лічбамі. Яны не вельмі суцяшальныя. Калі ўзяць афіцыйныя дадзеныя ЗАГСа аб нараджэннях і параўнаць іх з дадзенымі аб хрышчэнні дзяцей ў цэрквах, дык выявіцца, што ў Гомельскай благачыніі (у межах былой Гомельскай вобласці), за 1960 год было ахрышчана 33,5 працэнта ўсіх дзяцей, а ў 1961 годзе—35,4 працэнта. У Мазырскай благачыніі (у межах былой Палескай вобласці) на працягу мінулага года ахрышчана 28,3 працэнта.

А вось лічбы пахаванняў. У 1961 годзе ў Рэчыцы з кожных трох нябожчыкаў па царкоўнаму абраду пахаваны два. У Мазыры пахавана такім жа чынам 95,7 працэнта нябожчыкаў.

Яшчэ адна галіна прыбытку цэркваў — вянчанне. У той жа Рэчыцы летась кожная дваццатая пара маладажонаў вянчалася ў царкве, у Церахоўскім раёне—кожная дзесятая.

Над гэтымі лічбамі варта задумацца.

ЦІКАЎЛЮСЯ, як праводзіцца ў вобласці антырэлігійная прапаганда.

У Гомельскім абласным аддзяленні Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў мне паказалі справаздачу аб лекцыях, прачытаных на працягу першага паўгоддзя 1962 года. Выглядае зводка вельмі паважна. З 30 тысяч лекцый каля дзвюх тысяч—на атэістычныя тэмы. У Гомелі адбылося іх 212, у Жыткавіцкім раёне—169, у Буда-Кашалёўскім—160, Жлобінскім—45, Чачэрскім—24 і г. д. Паглядзеў я і зводны план аддзела прапаганды і агітацыі Гомельскага гаркома партыі. У плане ўказана, што кожныя два-тры дні ў горадзе чытаецца лекцыя па атэістычных пытаннях...

Разам з лектарам таварыства тав. Куцекам ідзём на вагонарамонтны завод. Тав. Куцека павінен тут выступаць ў адным з цэхаў з лекцыяй «Навука і рэлігія» — так напісана ў пуцёўцы. На справе выяўляецца, што тэма лекцыі крыху іншая—«Паходжанне і класавая сутнасць хрысціянства».

...Абедзенны перапынак. Адны з рабочых ідуць у сталоўку, другія, наспех перакусіўшы тут жа ў цэху, гуляюць у валейбол. Так мінае паўгадзіны. Нарэшце, з яўнай неахвотай людзі садзяцца. Даведаўшыся аб тэме лекцыі, многія паціскаюць плячыма:

— А навошта яна нам? Сярод нас жа веруючых няма. Чыталі б такую лекцыю там, дзе яны ёсць...

І сапраўды. На заводзе ў асноўным моладзь, што скончыла нядаўна школу, камсамольцы, перадавікі вытворчасці, актыўныя ўдзельнікі грамадскага жыцця. А іх сабралі і даводзяць ім, што бога няма... У кожнага з рабочых адабралі паўгадзіны адпачынку, дзяржава панесла матэрыяльную страту (лектару ж трэба плаціць!), на адну прачытаную лекцыю ў справаздачы таварыства стала больш. А пра тое, ці прынесла лекцыя якую-небудзь карысць, ніхто не падумаў.

Мне давялося быць і на іншых лекцыях. Усе яны, без выключэння, чыталіся для няверуючых. Карысць ад гэтых выступленняў, зразумела, была такая ж, як ад лекцыі тав. Куцекі.

Безумоўна, было б няправільна сцвярджаць, што чытаць лекцыі на атэістычныя тэмы для няверуючых зусім не трэба. Бываюць жа выпадкі, калі пагаршэнне атэістычнай прапаганды ў калектывах вядзе да ўзнікнення новых ачагоў веруючых. Такая, я б сказаў, прафілактычная работа патрэбна. Толькі,як правіла, больш за ўсё веруючых сярод хатніх гаспадынь, сярод, так сказаць, неарганізаванага насельніцтва. Вось дзе і трэба чытаць лекцыі на атэістычныя тэмы. Тут асаблівую ролю змаглі б адыграць агітпункты і чырвоныя куткі домакіраўніцтваў.

Але зноў паглядзім лічбы. У першым квартале сёлетняга года ў Гомелі было прачытана больш 30 лекцый па атэізму і за ўвесь гэты час на агітпунктах было праведзена толькі два ці тры вечары пытанняў і адказаў на атэістычныя тэмы. А ў гэты час ішла падрыхтоўка да выбараў у Вярхоўны Савет СССР, агітпункты працавалі на поўную сілу, насельніцтва ахоплівалася найбольшай колькасцю лекцый і дакладаў. У другім квартале сёлетняга года на прадпрыемствах і ва ўстановах лекцый на антырэлігійныя тэмы было прачытана прыкладна ў два разы больш, а для «неарганізаванага» насельніцтва — толькі адна.

Закрыўшы летась сабор, кіраўнікі горада арганізавалі там планетарый. Вельмі добрае мерапрыемства. Толькі наведваюць планетарый галоўным чынам школьнікі. А наведвальнікаў стала б куды больш, калі б пра планетарый напаміналі сваім слухачам лектары і агітатары, калі б лепей была наладжана рэклама. Пакуль што толькі ля ўваходу ў гарадскі парк, дзе размешчаны планетарый, ёсць рэкламны шчыт. Дырэкцыя планетарыя звярталася ў Мінск, у праўленне Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў з просьбай выдзеліць 300 рублёў на ўстаноўку такіх шчытоў паўсюды. Але ў просьбе адмовілі.

КАРЫСЦЬ ад любой лекцыі будзе тады, калі яна канкрэтная, мэтанакіраваная. У плане Гомельскага аддзялення Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў значыцца 58 тэм па атэізму. Але сярод іх наўрад ці набярэцца і дзесятак, што былі б прысвечаны баптыстам, стараабрадцам, пяцідзесятнікам, якіх у Гомелі таксама хапае. У плане галоўным чынам тэмы «ўвогуле» — марксізм-ленінізм аб рэлігіі, класавая сутнасць рэлігіі, паходжанне і класавая сутнасць хрысціянства і г. д. Лекцыі і чытаюцца «ўвогуле», як чыталася лекцыя тав. Куцекі — крыху аб паходжанні рэлігіі, крыху пра Бруно і Каперніка, крыху аб праваслаўнай рэлігіі і сектантах. А прынцып «усяго патроху» добры хіба толькі для прыгатавання халадніку на абед, але не для сур'ёзнай лекцыі на антырэлігійную тэму.

Любы сектант ведае біблію і іншыя «свяшчэнныя» кнігі амаль напамяць. У спрэчцы ён сыпле цытатамі, на ўсё ў яго гатовы адказ. Той, хто займаецца прапагандай атэізму, павінен ведаць гэтыя кнігі не горш, а нават лепш, чым любы прапаведнік ці свяшчэннік. Бо як можна весці барацьбу, калі не ведаеш свайго праціўніка! І «Ветхі завет», і «Новы завет» поўныя абуральных супярэчнасцей, трэба толькі ўмець іх скарыстаць. Але ў Гомелі толькі два ці тры спецыялісты па атэізму ў нейкай ступені знаёмы са «свяшчэннымі» кнігамі.

Пытаўся я таксама ў гэтых спецыялістаў, ці бываюць яны ў цэрквах або малітоўных дамах баптыстаў.

— Ну, што вы! — сумеўся адзін з іх. — Гэта ж калі я пайду, людзі падумаюць, што я таксама веруючы!

(Заканчэнне на 2-й стар.).

ВЫСТАЎКА-КОНКУРС НА ЛЕПШЫ БУКЕТ

На працягу двух дзён у Гомельскім Палацы культуры чыгуначнікаў імя Ул. І. Леніна праходзіла выстаўка-конкурс на лепшы букет кветак. На конкурс было прадстаўлена каля 300 букетаў.

Журы конкурсу падвяло вынікі выстаўкі. Дыплом першай ступені і першая прэмія прысуджаны Гомельскаму трэсту зеленгаса. Кветкаводы абласной станцыі юннатаў і Мазырскі зеленгас удастоены дыплома другой ступені. Кветкаводам парку культуры і адпачынку, завода «Гомсельмаш» і сярэдняй школы № 33 уручаны дыпломы трэцяй ступені.

У індывідуальным спаборніцтве першынство заваяваў кветкавод-аматар тав. Шэлехаў. Яму ўручаны дыплом першай ступені за букет «Свабодная Афрыка».

За букет «Свабодная Куба» кветкаводу-аматару тав. Патапаву прысуджаны дыплом другой ступені.

З. ІВАНОЎ.

Культурна арганізаван гандаль кнігамі ў Талачынскім раённым універмагу Віцебскай вобласці. У кніжным аддзеле, які спаборнічае за званне калектыву камуністычнай працы, заўсёды вялікі выбар палітычнай, мастацкай і тэхнічнай літаратуры на рускай і беларускай мовах.

Тут ёсць вітрыны з навінкамі літаратуры. Аддзел арганізаваў 18 кіёскаў на прадпрыемствах і ў калгасах раёна. Працуюць 24 кнігаашы, якія паспяхова распаўсюджваюць літаратуру сярод насельніцтва.

На здымку вы бачыце гэтых энтузіястаў кніжнага гандлю. Вось (злева направа) загадчыца бібліятэкі станцыі Талачын Жана Стальмахова, загадчыца аддзела Марыя Ткачэнка і кнігаоша брыгадзір брыгады камуністычнай працы тэкстыльнай фабрыкі Ліна Шэвелева. Яны падбіраюць літаратуру для распаўсюджання.

Фота М. МІНКОВІЧА.

ПАДАРУНКІ КАСМАНАЎТАМ

Калектыў Навагрудскага шклозавода «Нёман» вырашыў адзначыць знамянальную падзею ў гісторыі Савецкай радзімы — групавы палёт касманаўтаў Андрыяна Нікалаева і Паўла Паповіча.

Калі ў Маскве на Краснай плошчы сустракалі ўдзельнікаў бяспрыкладнага палёту, на заводзе пачалі рыхтаваць імянныя кветкавыя вазы ў падарунак Андрыяну Нікалаеву і Паўлу Паповічу. Лепшыя спецыялісты выгравіруюць на вазах даты пачатку і заканчэння гістарычнага рэйса касмічных караблёў.

20 жніўня ў вытворчасць запушчаны сувенірныя кветкавыя вазачкі з двухслойнага шкла з партрэтамі герояў космасу. Іх выпусцяць каля 5 тысяч штук. Гэтым завод працягвае традыцыю — адзначаць палёты ў космасе выпускам сваёй прадукцыі. Раней такія вырабы выпускаліся ў гонар палётаў Юрыя Гагарына і Германа Цітова.

Незабыўны 1812-ы

ПАНАРАМА ЛЕГЕНДАРНАЙ БІТВЫ

Ёсць у гісторыі падзеі, над якімі час няўладны. Мінаюць дзесяцігоддзі, стагоддзі, а слава іх не гасне. Хутка 150 год Айчыннай вайны 1812 года, але неўміручы подзвіг народа, які разграміў напалеонаўскую армію, і па сённяшні дзень здзіўляе людзей.

Нашчадкі свята захоўваюць усё, што звязана з гераікаю тых далёкіх дзён. У Маскве нямала месцаў, якія нагадваюць аб легендарным мінулым. У гэтыя месцы прыходзяць людзі, і слава Радзімы паўстае перад імі, ажываючы ў рэліквіях, што дайшлі да нас.

Вось Кутузаўскі праспект сталіцы. Сярод светлых шматпавярховых дамоў, у духмяных зарасніках жоўтай акацыі невялікі драўляны дамок. Гэтае месца — святое для кожнага савецкага чалавека.

Тут першага верасня 1812 года адбываўся славуты савет у Філях. Непадалёку ад доміка — абеліск з шэрага каменю. Чытаем надпіс на мармуровай дошцы: «На месцы гэтым знаходзілася хата, якая належала селяніну вёскі Філі Фралову, дзе 1-га верасня 1812 года быў склікaны Ваенны Савет пад старшынствам фельдмаршала князя Кутузава, які вырашыў лёс Масквы і выратавання Расіі...»

Хата селяніна Фралова згарэла ў 1868 годзе. Але ў 1887 годзе на сродкі, сабраныя жыхарамі Масквы, быў пабудаваны новы дамок, такі ж самы, як той, што згарэў.

У адным з пакояў кутузаўскай хаты ўзноўлена абстаноўка, у якой адбывалася пасяджэнне савета. «Са стратай Масквы, — сказаў на гэтым пасяджэнні Кутузаў, — не страчана Расія... Найпершым абавязкам пастанаўляю захаваць армію... Загадваю адступаць».

Руская армія без бою пакінула Маскву, каб, сабраўшы сілы, канчаткова знішчыць знясіленага непрыяцеля.

Гэтая простая вясковая хата захоўвае рэчы вялікага палкаводца, прадметы, якімі ён карыстаўся, зброю, сцягі рускіх палкоў, трафейную французскую гармату, абмундзіраванне салдат і афіцэраў рускай арміі. На сценах — партрэты ўдзельнікаў партызанскай вайны 1812 года. Кожны, хто прыходзіць сюды, аддае даніну глыбокай павагі, гарачай удзячнасці тым салдатам і афіцэрам, партызанам, якія выстаялі ў жорсткіх крывавых баях з напалеонаўскімі войскамі.

Зусім побач з кутузаўскай хатай, непадалёку ад Паклоннай гары, вырастае цяпер незвычайны будынак — круглы, мураваны, без вокнаў. У дзень святкавання 150-годдзя Барадзінскага змагання, 7 верасня, тут адкрыецца панарама «Барадзінская бітва». Гэты унікальны помнік мастацтва гераізму нашага народа ў барацьбе з напалеонаўскімі захопнікамі належыць выдатнаму рускаму мастаку-баталісту Францу Аляксеевічу Рубо, аўтару славутай Севастопальскай панарамы.

Нямногія старажылы-масквічы ўспомняць цяпер барак на Чыстых Прудах, дзе на вельмі кароткі час у 1912 годзе, да стагоддзя з дня бітвы пад Барадзіно, была выстаўлена для агляду панарама легендарнай бітвы.

Мастак разгарнуў на вялізным палатне шырокую карціну бою, вылучыўшы ў ёй галоўныя, найбольш яркія эпізоды. Потым панараму перавезлі ў Пецярбург. У час пажару палатно сур'ёзна пацярпела і з таго часу гледачы яго больш не бачылі. Ад карціны Рубо да нас многае не дайшло. Не было цэлых кавалкаў карціны, многія яе часткі пацярпелі ў часе перавозак з аднаго сховішча ў другое.

Над аднаўленнем загінуўшых жывапісных кавалкаў панарамы працавала група савецкіх мастакоў-баталістаў на чале з лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Іванам Васільевічам Еўсцігнеевым. Перад мастакамі стаяла складаная і непамерна цяжкая задача. Трэба было нанава напісаць неба, частку батальнага жывапісу, прадметны план. Мастакам давялося вывучыць вялікую колькасць дакументаў, вырашыць чыста тэхнічныя праблемы, перш чым прыступіць да рэстаўрацыі карціны Рубо.

Савецкія мастакі рупліва аднаўлялі дэталі страчаных частак, захоўваючы стыль і манеру выдатнага баталіста. Разам з тым, следуючы гістарычнай дакладнасці, мастакі ўнеслі ў панараму асобныя змены. Ствараючы сваю кампазіцыю, Рубо меў на ўвазе ўвесці ў яе героя гістарычнай бітвы генерала Баграціёна, смяротна параненага. Але прадстаўнікі генеральнага штаба царскай арміі не дазволілі мастаку зрабіць гэта. Цяпер вобраз Баграціёна заняў сваё месца ў панараме.

Памеры панарамы Рубо зусім незвычайныя. Вышыня яе жывапіснай часткі складае 14 метраў, а даўжыня па кругу — 115 метраў.

Памяшканне, дзе размесціцца панарама, таксама стане адным з унікальнейшых твораў савецкай архітэктуры. Гэта будзе манументальны будынак у выглядзе цыліндра вышынёю ў 30 метраў, з бакавымі крыламі, абліцаваны шклом, мармурам і керамікай.

Асноўная частка будынка, цэнтральная зала і аддаецца панараме. Прыйшоўшы на глядзельную пляцоўку гэтай залы, глядач нібы пабывае ў Сямёнаўскай Слабадзе, дзе ў дзень бітвы размяшчаўся назіральны пункт рускай арміі. Штучнае асвятленне, якое імітуе сонечнае святло, макеты ўмацаванняў, натуральныя гарматы, ядры, устаноўленыя перад панарамай, створаць ілюзію ўдзелу гледача ў адлюстроўваемых на палатне падзеях.

У бакавых крылах будынка размесцяцца залы, экспазіцыя якіх пакажа ход вайны з напалеонаўскай арміяй перад Барадзінскай бітвай, выгнанне ворага з межаў нашай Радзімы, вялікі подзвіг народаў, якія адстаялі ў няроўнай барацьбе сваю свабоду і незалежнасць.

Да юбілейных барадзінскіх дзён у Маскве мяркуецца адкрыццё помніка М. І. Кутузаву. Помнік узвышаецца ў тым месцы, дзе Кутузаўскі праспект зліваецца з Вялікай Дарагамілаўскай вуліцай. Гэтая манументальная кампазіцыя будуецца на земляным кургане на гранітным пастаменце. Ад «кутузаўскага» кургана раскінецца адзін з найпрыгажэйшых сквераў сталіцы.

Адсюль, ад манумента аднаму з вялікіх сыноў нашага народа, позірку адкрываецца пераўтвораная Масква.

Г. БАКШЭЕВА,
спец. кар. «Літаратуры і мастацтва».

Помнік рускай славы 1812 года ў Кобрыне.

Мал. С. РАМАНАВА.

Вось яна, рака Беразіна, каля вёскі Студзёнка пад Барысавам, дзе 150 год назад знайшлі свой апошні прытулак напалеонаўскія гора-заваёўнікі...

Фота Ул. ЛУПЕЙКІ. (БЕЛТА).

РЭЛІКВІІ ВЯЛІКАЙ ПЕРАМОГІ

Арганізацыйная група Беларускага дзяржаўнага гісторыка-краязнаўчага музея сабрала шматлікія матэрыялы пра слаўныя справы нашых продкаў, якія ў 1812 годзе ва ўпартых баях адстаялі свабоду і незалежнасць Радзімы.

Вось перад намі ядры, асколкі гранат, карцеч, знойдзеныя пад Гарадзечна, на поўнач ад Кобрына, дзе ўлетку 1812 г. адбылася жорсткая бітва з войскамі інтэрвентаў. Не менш цікавыя гравюры і карціны, што адлюстроўваюць першыя рускія перамогі пад Мірам, Астроўнай, Клясціцамі.

Асабліва шмат матэрыялаў пра бітву пад Барадзіно. Ядры, ружэйныя кулі, карцеч, асколкі гранат, знойдзеныя на Барадзінскім полі, рэпрадукцыі карцін, арыгінальныя гравюры, схемы Барадзінскай бітвы дазваляюць амаль ва ўсіх дэталях уявіць грандыёзнасць гэтай падзеі. Фотакопіі архіўных дакументаў характарызуюць палкаводчае майстэрства М. І. Кутузава, раскрываюць веліч подзвігаў герояў народнай вайны.

Значнае месца займаюць матэрыялы, звязаныя з падзеямі на рацэ Беразіне. Тут восенню 1812 года, пад Студзёнкаю, адступаючаму ворагу быў нанесены сакрушальны ўдар. Толькі адасобленыя рэшткі былой вялікай арміі Напалеона здолелі пераправіцца і ўнікнуць пагібелі.

Пры абследаванні месца пераправы французаў пад Студзёнкаю былі знойдзены французскія манеты пачатку XIX стагоддзя, ядры, кулі, цуглі, частка сядла, гузікі ад шынялёў і мундзіраў французскіх салдат і афіцэраў.

У фондах захоўваецца адзенне, амуніцыя і зброя рускіх войск перыяду Айчыннай вайны. Асабліва вялікую каштоўнасць мае ўдарна-прамянёвы пісталет узору 1809 г., зроблены на Тульскім аружэйным заводзе, які быў галоўным пастаўшчыком зброі для рускай арміі ў 1812 г. Выклікаюць цікавасць узнагародныя і мемарыяльныя медалі, прысвечаныя 1812 г.

Нядаўна арганізацыйная група адкрыла выстаўку, прысвечаную 150-годдзю вайны 1812 г. Дакументы і выяўленчыя матэрыялы, прадстаўленыя ў экспазіцыі, уваскрашаюць перад намі падзеі далёкага мінулага — гераічныя старонкі летапісу славы рускай зброі.

Л. КЛОК.

АРГАНІЗАЦЫЯ ТВОРЧАЯ ЦІ ВЫТВОРЧАЯ?

Беларускае тэатральнае таварыства... Гэтая арганізацыя існуе ў Мінску шмат год і карыстаецца даволі шырокай папулярнасцю ў прафесійных і многіх народных тэатрах. Пра яе ведаюць і аматарскія тэатральныя гурткі.

Праўда, таварыства набыло вядомасць перш за ўсё дзякуючы сваім вытворчым майстэрням. Фатографы майстэрні здымаюць спектаклі і выконваюць іншыя заказы. Тут займаюцца таксама мастацкай рэкламай, рамонтам і настройкай музычных інструментаў, пераплётам кніг. Майстэрні рыхтуюць дэкарацыі, бутафорыю, шыюць касцюмы для акцёраў прафесіянальнай і самадзейнай сцэны, афармляюць канцэрты Дзяржаўнай філармоніі, спектаклі оперных студый кансерваторыі.

Прыблізна таварыства аддае ўвагу быту тэатральных работнікаў. Зусім нядаўна прыняў першую групу адпачываючых новы дом адпачынку работнікаў мастацтваў. Дзеці артыстаў наведваюць дзіцячы сад, які размешчаны ў будынку ВТТ. Членам тэатральных калектываў выдаецца грашовая дапамога.

А як жа з дзейнасцю таварыства ў творчай галіне?

За апошні час яна актывізавалася. Пры ўдзеле майстроў сцэны і крытыкаў [illegible] абмяркоўваліся прэм'еры рэспубліканскіх, абласных тэатраў і некаторых новых спектакляў народных тэатраў.

Ёсць асобныя выпадкі, калі таварыства накіроўвае рэжысёраў у народныя тэатры з мэтай дапамогі ў падрыхтоўцы прэм'ер. У заключных рэпетыцыях спектакля Ашмянскага тэатра «Напачатку — суседзі мае» ўдзельнічаў К. Саннікаў. У Браслаўскі тэатр для пастаноўкі танцаў выязджаў балетмайстар І. Хворост. У самадзейныя тэатры часам рассылаюцца п'есы, якія атрымалі прызнанне гледача на прафесіянальнай сцэне.

Былі наладжаны сустрэчы нашых творчых работнікаў з гасцямі з Масквы і Прыбалтыкі. Таварыства пасылае артыстаў і рэжысёраў у творчыя камандзіроўкі ў тэатры Масквы і Ленінграда з мэтай узбагачэння мастацкага майстэрства.

Ёсць яшчэ і выдавецкая дзейнасць арганізацыі. Доўгі час не ладзілася з выпускам праграм «Тэатральны Мінск». Яны выходзілі нерэгулярна, са шматлікімі недаравальнымі «агрэхамі», якія выклікалі абурэнне не толькі гледачоў, але і самых майстроў сцэны. Сёлета змест і афармленне праграм прыкметна палепшыліся.

Такім чынам, у працы Тэатральнага таварыства назіраецца пэўнае ажыўленне. Аднак і цяпер творчая праца яшчэ не стала галоўнай у дзейнасці гэтай арганізацыі. Асноўная ўвага таварыства ўсё яшчэ аддаецца вытворчым і бытавым справам.

Спашлёмся на факты.

На пасяджэннях прэзідыума — адзінага органа, які абмяркоўвае дзейнасць таварыства, — [illegible] разглядаліся арганізацыйныя, гаспадарчыя і вытворчыя пытанні. Гэта — заявы аб прыёме ў члены таварыства, аб грашовай дапамозе, камандзіроўках і інш.

Творчыя справы тут не абмяркоўваліся, хоць у складзе прэзідыума пераважаюць вядомыя майстры сцэнічнага мастацтва рэспублікі і крытыкі. Відаць, гэта адбываецца таму, што ў штатах работнікаў таварыства адсутнічаюць кваліфікаваныя мастацтвазнаўцы і [illegible], якія здолелі б рыхтаваць розныя творчыя пытанні да разгляду на прэзідыуме ВТТ. Супрацоўнікі яго не маюць спецыяльнай тэатральнай адукацыі, [illegible] і журналісцкай дзейнасці ў галіне тэатра і драматургіі.

Не мае таварыства і сталага актыву, які на грамадскіх асновах [illegible] мог бы распрацоўваць праблемы сучаснага беларускага тэатра.

Творчыя секцыі або зусім бяздзейнічаюць (рэжысёрская на чале з К. Саннікавым і мастацка-пастановачная на чале з Я. Чамадуравым) або праяўляюць вельмі слабую актыўнасць (скажам, секцыя крытыкаў, якой кіруе Н. [illegible]).

На апошнім пленуме праўлення [illegible] быў зацверджаны план работы творчых секцый у тэатральным таварыстве на 1962 год. Але па гэтаму плану [illegible] вельмі мала што зроблена, хоць да канца года засталося ўсяго чатыры месяцы.

Рэжысёрская секцыя не ажыццявіла запланаваныя абмеркаванні спектакляў з пункту погляду сцэнічнага ўвасаблення канфліктаў і вобразаў сучаснікаў. Не адбыліся і творчыя канферэнцыі і нарады па праблемах акцёрскага майстэрства, музыкі ў драматычным тэатры, размова аб тэатральнай [illegible] ў рэспубліканскім і мясцовым друку і па некаторых іншых, вызначаных у плане пытаннях. А гэта ж магло стаць пачаткам актывізацыі дзейнасці таварыства ў галоўным — творчым напрамку.

Многа праблем узнікае ў нашы дні перад Тэатральным таварыствам. І, мабыць, важнейшая з іх — выхаванне творчай моладзі пры непасрэдным удзеле старэйшых майстроў сцэны і вопытных тэатразнаўцаў. [illegible] стварыць нейкую асобную секцыю. Выхаваннем моладзі павінны займацца і праўленне, і прэзідыум, і ўсе секцыі.

У нас ёсць маладыя акцёры і рэжысёры, [illegible] мастацкае аблічча тэатра.

Хіба не вартыя яны таго, каб ім [illegible] творчыя вечары-дыскусіі, на якіх старэйшыя артысты і вопытныя тэатразнаўцы [illegible]

Наспеў час скліканні творчую канферэнцыю выпускнікоў Тэатральна-мастацкага інстытута і студый пры тэатрах імя Янкі Купалы і Якуба Коласа пры ўдзеле іх педагогаў, тэатральных рэжысёраў і крытыкаў, [illegible] творчага жыцця моладзі на сцэне. [illegible] таварыству павінна належаць ініцыятыва ў гэтым.

Нам думаецца, што і семінары па майстэрству акцёра, якія праводзіліся ў тэатрах, і лекцыі па марксісцка-ленінскай эстэтыцы і гісторыі мастацтва, што ладзіліся таварыствам, павінны перш за ўсё мець на ўвазе моладзь, пашыраць яе кругагляд і ўзбагачаць творчую культуру.

Ёсць многа значных тэм, якія заслугоўваюць распрацоўкі ў творчых секцыях таварыства. Спрэчкі выклікае, напрыклад, наватарская рэжысура Б. Эрына. У яго ёсць гарачыя прыхільнікі і не менш вострыя апаненты. Ці ж не тэма для шырокай творчай размовы на рэжысёрскай секцыі? [illegible] Праблема новая і вельмі важная. Ёсць ужо багаты вопыт у гэтай галіне, які, на жаль, ніхто ў нас не абагульвае.

Палеміку часам выклікаюць дэкарацыі і манера мастацкага афармлення спектакляў таленавітага майстра А. Грыгар'янца. Спрэчкі вядуцца аб тым, ці гэта сапраўдная рэалістычная тэатральнасць, ці [illegible]

Навукова-даследчая дзейнасць і метадычная дапамога прафесіянальным і народным тэатрам — важнейшыя галіны дзейнасці Усерасійскага, Украінскага і некаторых іншых рэспубліканскіх таварыстваў. Гэта па сутнасці і вызначае профіль тэатральных таварыстваў, іх своеасаблівасць у сістэме тэатральных устаноў.

На жаль, асноўны профіль Беларускага таварыства пакуль што не вызначаецца. Тут сабрана тэатральная літаратура, фотатэка, збіраюцца рэцэнзіі і іншыя матэрыялы аб спектаклях, захоўваюцца стэнаграмы сходаў, пратакольныя запісы абмеркавання спектакляў. [illegible] база для даследчай і выдавецкай дзейнасці. Але хто ж гэтым будзе займацца пры цяперашняй структуры апарату нашага таварыства?

Калісьці яго праўленне сапраўды наладжвала навуковыя кантакты з Інстытутам мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР. [illegible] А цяпер і такія кантакты спыніліся. У планах таварыства вы не знойдзеце ніводнай тэмы, якую можна было б распрацаваць супольна з інстытутам. Адсутнічаюць сувязі і з секцыямі крытыкаў саюзаў пісьменнікаў, кампазітараў, мастакоў. А сцэнічнае мастацтва ж сінтэтычнае, яно ствараецца не толькі акцёрамі і рэжысёрамі, але і драматургамі, кампазітарамі, дэкаратарамі, балетмайстрамі.

Вельмі мала часу засталося да святкавання стагоддзя з дня нараджэння К. С. Станіслаўскага — вялікага рэфарматара сцэны. Што зрабіла таварыства для папулярызацыі сістэмы К. С. Станіслаўскага, яго тэарэтычнай спадчыны ў нашых прафесіянальных і самадзейных тэатрах? На жаль, пакуль што вельмі мала. А можна было б, скажам, падрыхтаваць цікавы зборнік на тэму «К. С. Станіслаўскі і беларускі тэатр». Пра плённае ўздзеянне сістэмы вялікага артыста і рэжысёра на беларускі тэатр у гэтым зборніку маглі б расказаць майстры беларускай сцэны.

Нядаўна наша грамадскасць шырока адзначыла 80-годдзе з дня нараджэння Янкі Купалы і хутка будзе святкаваць 80-годдзе з дня нараджэння Якуба Коласа. А што выдала ці збіраецца выдаць таварыства аб своеасаблівым паэтычным тэатры народных пісьменнікаў? На жаль, гэтая высакародная тэма не распрацоўваецца таварыствам ні самастойна, ні супольна з іншымі творчымі арганізацыямі.

А шырокая папулярызацыя творчай спадчыны Ул. Галубка і Я. Міровіча — хіба пра гэта не павінна клапаціцца Беларускае тэатральнае таварыства?

Павольна рыхтуецца да выдання другі зборнік, прысвечаны старэйшым майстрам беларускай сцэны. Хацелася б, каб ён быў больш цікавым, чым першы, жывым па літаратурнаму стылю і вобразным па мове, праблемным па змесце, каб манаграфічныя нарысы ў ім узнімалі нейкія новыя пытанні акцёрскага майстэрства і эстэтыкі. А для гэтага варта поруч з вядомымі аўтарамі смялей прыцягваць і здольную моладзь, якая станоўча праявіла сябе ў даследчай дзейнасці і тэатральнай крытыцы. Тады, мабыць, удасца пазбавіцца нуднага біяграфізму і рамесніцкага рэцэнзенства, якія былі ўласцівы некаторым артыкулам першага зборніка.

Наспела пара стварыць рэспубліканскі тэатральны музей. Для яго ёсць ужо многа каштоўных экспанатаў у таварыстве і ў кожным творчым калектыве паасобку. Патрэбна толькі настойлівасць і ініцыятыва праўлення.

Беларускае тэатральнае таварыства — арганізацыя вельмі неабходная акцёрам, рэжысёрам і іншым майстрам сцэны. Але яе асноўны профіль павінен быць творчым. Яму трэба падпарадкаваць усе іншыя формы дзейнасці.

М. МОДЭЛЬ.

Актыўна ўдзельнічаюць у мастацкай самадзейнасці жыхары Брэста муж і жонка Лідзія і Іван Сухоцкія. Іх, выканаўцаў жартоўных песень і частушак, часта можна бачыць на адкрытых эстрадах горада.

Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

НА ПАРАДКУ ДНЯ СЕСІІ— ПЫТАННІ КУЛЬТУРЫ

«Аб стане і мерах паляпшэння работы ўстаноў культуры» — гэтаму пытанню была прысвечана сесія Чыгуначнага раённага Савета дэпутатаў працоўных горада Гомеля.

Дэпутаты тт. Конаш, Кузьмянок, Філіпушка і Сельвін расказалі пра тое, як культасветустановы раёна рыхтуюцца да Дэкады самадзейнага мастацтва Беларусі. Дырэктар Палаца культуры імя Леніна тав. Сімкоўскі падзяліўся вопытам самадзейных калектываў чыгуначнікаў.

Сесія прыняла рашэнне, у якім гаворыцца, што культасветустановы раёна павінны больш змястоўна і цікава прапагандаваць рашэнні XXII з'езда КПСС, палепшыць падрыхтоўку да Дэкады самадзейнага мастацтва.

На сесію былі запрошаны старшыні камітэтаў прафсаюзаў і культасветработнікі. У малой зале Палаца культуры чыгуначнікаў, дзе праходзіла сесія, была аформлена вялікая выстаўка, якая адлюстроўвае работу ўстаноў культуры раёна.

І. ЗВЯГІН,
загадчык пазаштатнага аддзела культуры Чыгуначнага раёна г. Гомеля.

Э. МЕЖАЛАЙЦІС — ЧЫТАЧАМ БІБЛІЯТЭКІ

Чытачы масавай бібліятэкі № 1 Кастрычніцкага раёна горада Мінска з цікавасцю знаёмяцца з кнігай літоўскага пісьменніка, лаўрэата Ленінскай прэміі Эдуардаса Межалайціса «Чалавек». Нядаўна група чытачоў бібліятэкі напісала пісьмо аўтару кнігі. Чытачы запрашалі паэта наведаць беларускую сталіцу і пабываць у бібліятэцы Кастрычніцкага раёна.

Днямі на імя чытачоў прыбыла бандэроль з Вільнюса. У ёй кніга Эдуардаса Межалайціса з аўтографам:

«У бібліятэку № 1 Кастрычніцкага раёна горада Мінска.

Дарагія суседзі! Дарагія сябры! Прыехаўшы з летняга адпачынку, знайшоў ваша харошае пісьмо. Дзякуй вам за цеплыню сардэчную, за ўвагу да маёй сціплай паэтычнай творчасці. На жаль, цяпер прыехаць я не здолею. Але, калі буду ў Мінску, абавязкова наведаю вашу бібліятэку. Прашу перадаць вашым работнікам і наведвальнікам бібліятэкі, усім чытачам і сябрам паэзіі маё прывітанне. Жадаю шчасця!

Ад усяго сэрца ваш Эдуардас Межалайціс».

Л. ФРЫД.

ДЛЯ ТЫХ, ХТО Ў ПОЛІ

З паездкі па раёнах Віцебскай вобласці вярнуўся народны тэатр Віцебскага палаца мясцовай прамысловасці. Самадзейныя артысты пабывалі ў трынаццаці калгасах Дрысенскага, Пліскага і Міёрскага раёнаў. Для хлебаробаў яны далі восем канцэртаў, паказалі пятнаццаць спектакляў па п'есах А. Зака і І. Кузняцова «Два колеры», Я. Купалы «Паўлінка». Прадстаўленні даваліся ў абедзенныя перапынкі і позна вечарам, калі заканчваўся рабочы дзень. А раніцай звычайна артысты адпраўляліся ў поле і памагалі хлебаробам убіраць ураджай.

На канцэртах і спектаклях самадзейнага калектыву пабывала чатыры тысячы калгаснікаў.

Чалавек і прырода

ПІРАТЫ

У энцыклапедыях слова «браканьерства» растлумачваецца як самавольнае паляванне ў чужых лясах і ўгоддзях. У нашай краіне ўсе лясы і ўгоддзі належаць народу, дзяржаве. Значыць, браканьерства ў нашых умовах — гэта самаабкраданне, раскраданне ўсенароднага багацця.

У нас многа гавораць і пішуць пра браканьераў, часам іх выкрываюць і судзяць, але, на жаль, у большасці выпадкаў яны застаюцца непакаранымі і робяць далей сваю агідную справу. «На наш век хопіць, а пасля нас—хоць трава не расці», — разважаюць гэтыя хапугі, гатовыя дзеля асабістай нажывы на ўсё.

Браканьеры — гэта ваяўнічыя піраты, грабежнікі грамадскага дабра. І сапраўды, чым, як не пірацтвам і грабяжом, з'яўляюцца дзеянні некаторых «рыбакоў» на Асвейскіх, Лепельскіх і Браслаўскіх азёрах? Яны гэтак распаразаліся, што ўначы і ўдзень здабываюць рыбу забароненымі сродкамі лову, не грэбуючы толавымі шашкамі і іншымі выбуховымі рэчывамі.

Сапраўднымі піратамі паказалі сябе бацька і сын Варанцовы з вёскі Гірава Рэчыцкага раёна. Доўгі час яны карысталіся варварскімі спосабамі лоўлі рыбы на Дняпры, а калі іх аднойчы злавілі на месцы злачынства работнік міліцыі А. І. Сенькін і грамадскі інспектар Н. В. Чыжык, дык зарадзілі стрэльбы і адкрылі агонь па тых, хто стаў на абарону народнага дабра. «Вызначыўся» ў браканьерстве і механік Лунінецкага леспрамгаса Яўген Гаура. Ён разам са сваім напарнікам жыхаром вёскі Стары Двор Паўлам Міхневічам не раз забіваў рыбу электратокам на вадаёмах, выкарыстоўваючы для гэтага трактар.

А колькі каштоўных парод рыбы знішчыў жыхар гарадскога пасёлка Ула Бешанковіцкага раёна Адольф Смаляр. Уначы ён вылоўлівае драпежніцкім спосабам самоў, шчупакоў, ляшчоў з Заходняй Дзвіны і бліжэйшых азёраў, а ўдзень прадае рыбу на рынку. Прасторна адчуваюць сябе на вадаёмах Смалявіцкага раёна браканьеры А. В. Кунцэвіч, І. В. Касцяневіч, Н. А. Красуцкі і іншыя. Яны б'юць рыбу астрогай у час нерасту, труцяць борнай кіслатой,ловяць сеткамі.

Нямала браканьераў развялося на Заслаўскім вадасховішчы, на возеры Нарач, на рэках Беразіна, Сож, Нёман і іншых. У калгасах «Беларусь» Асіповіцкага раёна і імя Леніна Светлагорскага раёна створаны так званыя рыбалоўныя брыгады з выпадковых асоб, якія нідзе не працуюць. Замест арганізаванага лову гэтыя «рыбакі» па сутнасці займаюцца браканьерствам. Толькі яны дзейнічаюць больш смела, прыкрываючыся фірмай калгаса.

Часам нават людзі, самой пасадай абавязаныя весці бязлітасную барацьбу з парушэннямі закона аб ахове прыроды, становяцца браканьерамі. Пракурор Шумілінскага раёна Н. П. Бялкоўскі, напрыклад, разам з сакратаром партарганізацыі торфапрадпрыемства «Дабейскі мох» А. П. Кухарэнкам і рабочым М. Н. Чапурыным выехаў на службовай машыне ў лясныя ўгоддзі калгаса імя Суворава і забіў там прыгажуна мясцовай фауны — лася. Пракурора аштрафавалі, але яго выгароджваюць нават ад штрафу сябры з абласной і рэспубліканскай пракуратуры.

Зацятыя браканьеры старшыня калгаса «Рассвет» Берастовіцкага раёна Рымарчык, інструктар Чавускага райкома партыі Шкедаў, урач Лагойскай бальніцы Баран, ляснік Дружылаўскага лясніцтва Пінскага раёна Асцянка і многія іншыя.

Вялізарныя страты прыносяць браканьеры лясной гаспадарцы. Самавольныя высечкі ў лясах не спыняюцца: штогод знішчаецца сотні тысяч кубаметраў каштоўнай драўніны. Асабліва дрэнна з аховай калгасных лясоў. У многіх сельгасарцелях груба парушаецца ўстаноўлены парадак лесакарыстання, знішчаецца і разбазарваецца лес. Шмат гіне лясоў ад пажару. За леташні год адбылося 2500 лясных пажараў.

Вельмі мала аддаецца ўвагі ахове зялёных насаджэнняў у гарадах і іншых населеных пунктах. У Мінску, напрыклад, больш паловы маладых насаджэнняў штогод знішчаецца. У парку культуры і адпачынку Заводскага раёна на працягу двух дзён — 29 і 30 снежня 1961 года высеклі 300 маладых ёлак. Вясною мінулага года ў Цэнтральным скверы (рог вуліцы Энгельса і Ленінскага праспекта) за адзін дзень спілавалі 17 шматгадовых дрэў. Гінуць каштоўныя дрэвы ў парках імя Чалюскінцаў і імя Горкага.

Вялікая колькасць зялёных насаджэнняў знішчаецца ў Мінску і ў іншых гарадах рэспублікі пры пракладцы водаправоду, каналізацыі, будаўніцтве прамысловых і культурна-бытавых аб'ектаў. Многія вадаёмы ўсё яшчэ забруджваюцца сцёкавымі водамі фабрык і заводаў. Аўтамабільны, трактарны, падшыпнікавы заводы, камвольны камбінат і іншыя прадпрыемствы горада Мінска штодзень спускаюць у раку Свіслач больш 200 тысяч кубаметраў вады, змешанай з нафтапрадуктамі, кіслотамі і атрутнымі рэчывамі.

Чаму ж гэта так? Чаму і пасля прыняцця Закона «Аб ахове прыроды ў Беларускай ССР» браканьеры не сунімаюцца, а некаторыя сталі яшчэ больш нахабнымі? Відаць, як гаварыў Канстанцін Паустоўскі, «мы вельмі патураем людзям, якія ў сілу свайго невуцтва знішчаюць прыроду». Правільна, патураем! Злавіўшы браканьера, мы складаем пратакол, перадаём яго справу на разгляд адміністрацыйнай камісіі гарадскога ці раённага Савета дэпутатаў працоўных. Там на браканьера накладаюць штраф. А штраф для браканьера — вельмі мяккае пакаранне: гэта ўсё роўна, што зацятага бандыта ў кут паставіць.

Ужо час павесці бязлітасную барацьбу з браканьерамі. Ёсць закон, і яго трэба выконваць, а не патураць тым, хто парушае яго. Заўзятых парушальнікаў законапалажэнняў аб ахове прыроды, раскрадальнікаў агульнанароднага дабра трэба аддаваць пад суд, праводзячы паказальныя працэсы.

Пакаранне браканьераў — гэта адзін бок справы, і, магчыма, усё ж не самы важны. Лягчэй хваробу папярэдзіць, чым лячыць. Вось чаму мае вельмі важнае значэнне прапаганда аховы прыроды. Я цалкам падзяляю думкі, выказаныя на старонках газеты «Літаратура і мастацтва» пісьменнікамі і журналістамі Ул. Варно, М. Матукоўскім, Ю. Свіркам і іншымі аб мерах па ўзмацненню аховы прыроды. Грамадскасць — галоўная, рашаючая сіла ў зберажэнні і памнажэнні прыгажосці роднай зямлі, у выкананні Закона «Аб ахове прыроды ў Беларускай ССР».

Тут ужо можна адрасаваць некаторыя прапановы і думкі да непасрэдных чытачоў «Літаратуры і мастацтва» — работнікаў культурна-асветных устаноў, дзеячоў мастацтва, пісьменнікаў. У клубах і дамах культуры можна і, думаецца, проста неабходна абсталяваць вітрыны, стэнды, фотавітрыны аб прыродных багацццях рэспублікі, вобласці, раёна. У бібліятэках [illegible] літаратуры [illegible] праводзіць [illegible]. Варта [illegible] прыроды ў гісторыка-краязнаўчых музеях, папоўніць і палепшыць іх.

А чаму б не ўключыцца ў прапаганду аховы прыроды прафесіянальным і народным тэатрам, артыстам Белдзяржфілармоніі, калектывам мастацкай самадзейнасці? У выхаванні ў працоўных любві да прыроды, да зберажэння і памнажэння яе багаццяў вялікая роля пісьменнікаў і журналістаў, мастакоў і кампазітараў, выкладчыкаў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў, настаўнікаў.

Дарэчы, калі ўжо гутарка зайшла пра навучальныя ўстановы, ёсць яшчэ адно вельмі важнае пытанне. У Законе «Аб ахове прыроды ў Беларускай ССР» сказана: «З мэтай выхавання ў моладзі пачуцця беражлівых адносін да прыродных багаццяў і прышчаплення навыкаў правільнага карыстання прыроднымі рэсурсамі расшырыць выкладанне асноў аховы прыроды ў школах; увесці абавязковыя курсы аховы прыроды і аднаўлення яе рэсурсаў у вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных установах з улікам іх профілю».

Калі па выкананню гэтага патрабавання тое-сёе зроблена Міністэрствам асветы БССР, то Міністэрства вышэйшай, сярэдняй і спецыяльнай адукацыі рэспублікі чакае па гэтаму пытанню дадатковых дырэктыў. Толькі ў чатырох навучальных установах — Белдзяржуніверсітэце, Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі, Гродзенскім сельгасінстытуце і Мінскім тэхналагічным інстытуце вядзецца вывучэнне асноў аховы прыроды.

Мы абавязаны навучыць людзей, паводле слоў паэта, любіць «кожную травінку, паніклую ад расы ці сагрэтую сонцам, кожны кубак вады з ляснога калодзежа, кожнае дрэўца над возерам, якое трапеча без ветру лісцем, кожны крык пеў-[illegible] небе...»

Б. ПЯРКОЎСКІ.

Арэса. Славутая рэчка, апетая Янкам Купалам. Сёння ідзе яе рэканструкцыя, і памяць, напэўна, зноў падкажа вам словы паэта:

А на рэчцы на Арэсе
Сталася прыгода:
Ідзе наступ на балоце
З поўначы, з усходу...

Фота В. БАРАНОЎСКАГА.

ДОМ НА ПРАДОЎЖНАЙ І ЛЕКЦЫІ НЕ ПА АДРАСУ...

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

Так гаворыць лектар-атэіст. А вось гомельскі благачынны В. Капычка не думае, што яго абвінавацяць у бязбожніцтве за тое, што ён рэгулярна выпісвае часопіс «Навука і рэлігія»!

З прычыны дрэннай падрыхтоўкі лектараў-атэістаў у Гомелі зусім не прапагандуюцца адкрытыя дыспуты з царкоўнікамі і баптысцкімі прапаведнікамі. А ў першыя гады Савецкай улады такія дыспуты значна садзейнічалі паслабленню рэлігійнага ўплыву. Па ўсёй краіне, і ў Гомелі таксама.

Размаўляючы з гомельскім благачынным В. Капычкам, я спытаў, ці ўдзельнічалі б святары горада ў такім адкрытым дыспуце. Ён сумеўся і пэўнага адказу не даў. Я зразумеў, што на адкрыты «бой» царкоўнікі могуць і не пайсці — ведаюць, што на такім дыспуце будуць разбіты! Але ж атэісты і не спрабавалі пачаць у царкве, у малітоўным доме адкрытую спрэчку.

У ХОЙНІЦКІМ раёне гуляла дзяўчына з хлопцам. Калі ж яна зацяжарала і нарадзіла, ён ад яе адмовіўся. Маладая маці была ў роспачы. Але ніхто не прыйшоў ёй на дапамогу. І тады да жанчыны завіталі сектанты. «Толькі бог цябе выратуе, маліся яму», — сказалі яны. Адначасова памаглі ёй грашыма, узялі на выхаванне дзіця. І жанчына стала заўзятай сектанткай.

І яшчэ прыклад. У адной з вёсак Лельчыцкага раёна жывуць пяць адзінокіх старых жанчын, прычым жывуць у вельмі цяжкіх умовах. Пра іх у вёсцы ўсе забыліся, хоць адна з жанчын была калісьці ў сваім калгасе першай трактарысткай. І зноў сектанты аказаліся тут як тут. Адной падрамантавалі страху, другой далі бульбы, трэцяй — грошай. Жанчыны таксама пайшлі ў секту.

Так сектанты вярбуюць людзей.

На нашай мове гэта называецца — індывідуальная работа з чалавекам.

І адваротныя прыклады «індывідуальнай» работы.

Прасвітар гомельскай абшчыны баптыстаў Я. Гаўрылюк ужо стары чалавек — яму 72 гады. Да апошняга часу ён працаваў на сенабазе вартаўніком. Даведаўшыся пра тое, што Я. Гаўрылюк баптыст, ды яшчэ і кіраўнік секты, дырэкцыя базы пад выглядам скарачэння штатаў вызваліла яго ад працы. Цяпер абшчына прызначае (ці прызначыла ўжо) Я. Гаўрылюку аплату за кіраўніцтва сектай, прыкладна ў два разы большую за яго зарплату на базе, а сам прасвітар мае шмат вольнага часу, каб ездзіць па бліжэйшых ад Гомеля вёсках і ўцягваць у секту людзей.

Больш, чым дзе, баптыстаў на «Гомсельмашы». Якая з імі праводзіцца работа? Загадчык кабінета партыйнай асветы пры заводзе тав. Жыхараў паказвае мне спіс баптыстаў, гаворыць, што за кожным з іх замацаваны камуніст, які павінен праводзіць гутаркі, пераконваць, увогуле, рабіць усё, каб чалавек стаў атэістам.

— А ці ёсць хоць адзін станоўчы вынік?

— Не,—уздыхае тав. Жыхараў.

Потым ідзём па заводу. У адным з ліцейных цэхаў Жыхараў знаёміць мяне з намеснікам сакратара партарганізацыі цэха Герасёвым. Гэта малады хлопец у брызентавай робе, валёнках, вялікіх рукавіцах, на лоб ссунуты светаахоўныя акуляры —ну, проста бог вадкага распаленага металу. На маё пытанне аб сектантах ён гаворыць:

— Іх у нас трое. Больш правільна, цяпер два чалавекі. Нядаўна мы аднаго, Варлыга па прозвішчу, — Герасёў робіць жэст рукою,—ну, вызвалілі ад работы. Ён дрэнна працаваў, ды і навошта нам баптыст? Другі баптыст Гулевіч — ужо стары чалавек, што яго агітаваць. А за Пшанічнай мы замацавалі начальніка бюро працы і зарплаты Скрыпчанку.

Ідзём да Скрыпчанкі.

— Так, замацавалі, — пагаджаецца ён. — Спрабаваў з ёю гутарыць. Я ёй сваё, яна мне сваё. Так у мяне нічога і не атрымалася. Вось каб біблію пачытаць, ды хоць крыху разабрацца ў гэтым вучэнні. Я стараюся чытаць антырэлігійную літаратуру, але гэтага недастаткова. Нам, прымацаваным, патрэбны спецыяльныя семінары па атэізму, тады, магчыма, справа пайшла б больш паспяхова.

Вядома, такая «індывідуальная» работа, якая праводзіцца з веруючымі на «Гомсельмашы», ніякай карысці не прынясе.

А даўно ўжо час узяцца за справу як след. Мне ўяўляецца гэта так. Камуністу гавораць у партыйнай арганізацыі: «Мы даём табе адзінае даручэнне — выцягнуць з радоў веруючых такога вось чалавека. Больш мы нічым займаць цябе не будзем. Але ты павінен зрабіць атэіста з гэтага веруючага». Або такое ж даручэнне атрымлівае чалавек, толькі што прыняты кандыдатам у члены КПСС: «А праз год, калі мы будзем прымаць цябе ў партыю, будзем меркаваць аб табе па выніках тваёй працы». Не фармальна падыходзіць да справы, а менавіта настойліва, мэтанакіравана, разумна працаваць з веруючым, праяўляць увагу да яго і падтрымліваць яго ў пытаннях быту, цярпліва і разумна тлумачыць яму матэрыялістычны погляд на свет — толькі гэта можа даць станоўчыя вынікі.

НАРЭШЦЕ, хочацца спыніцца яшчэ на адным пытанні.

За апошні час у друку вобласці многа пісалася пра злоўжыванні, п'янства, непрыстойныя паводзіны ў быце і г. д. асобных святароў і прасвітараў. Бясспрэчна, трэба паказваць закулісны бок жыцця царквы. Але рабіць гэта трэба ўмела, бо такія выступленні нярэдка іграюць на руку царкоўнікам, памагаюць царкве ачышчацца ад людзей, што ганьбяць яе. Звычайна пасля артыкула ў газеце кіраўнікі царквы вызваляюць святара ад прыходу і прысылаюць на яго месца другога, які сваімі ўзорнымі паводзінамі стараецца аднавіць аўтарытэт духавенства сярод веруючых.

Яшчэ горш бывае, калі ў мясцовым друку змяшчаюцца факты не зусім дакладныя. Некаторы час назад у Буда-Кашалёўскай раённай газеце было расказана пра тое, што прасвітар мясцовай абшчыны прысвоіў 900 рублёў абшчынных грошай. Потым высветлілася, што ўся абшчына мела прыбытак 450 рублёў. Такое безадказнае выступленне газеты было ўспрынята веруючымі як ганенне на рэлігію.

А прапаведнікаў хлебам не кармі, а дай толькі паказаць сябе «пакутнікамі за веру».

У век спадарожнікаў і пакарэння космасу існуюць людзі, атручаныя рэлігіяй і забабонамі. Дзіўна, бязглузда! Але калі мы будзем толькі дзівіцца і абурацца, людзей з атручанымі царквой і сектантамі душамі не стане менш. Трэба вызваляць іх ад гэтай атруты. Вызваляць настойліва, цярпліва, умела.

Старонка абласнога літаратурнага аб'яднання

СЁННЯ ВЫСТУПАЮЦЬ ЛІТАРАТАРЫ ГОМЕЛЬШЧЫНЫ

ПУБЛІКУЮЦЦА

АПАВЯДАННІ

Яўгена КАРШУКОВА

і Язэпа КУРАЛІКАВА

ВЕРШЫ

Анатоля ГРАЧАНІКАВА,

Васіля КЛІМЯНКОВА,

Івана УСЦІНОВІЧА,

Уладзіміра ПРАВАСУДА,

Вадзіма ЗЫБЛЕВА,

Міхася ШАРАНКОВА,

Міколы ЧАРНЯЎСКАГА.

ГАЛАСЫ МАЛАДЫЯ І РОЗНЫЯ

Калі гаварыць аб літаратурнай Гомельшчыне, аб нашым літаб'яднанні, то трэба, перш за ўсё, мець на ўвазе моладзь, якая робіць першыя крокі ў літаратуры. І гэта будзе правільна. Праўда, у нас жывуць і ўдзельнічаюць у рабоце нашага літаб'яднання і больш вопытныя пісьменнікі, напрыклад, паэт Браніслаў Спрынчан — аўтар дзвюх паэтычных кніжак. Але пераважная большасць аб'яднання, паўтараю, — шматлікая здольная моладзь.

Некаторыя таварышы ўжо зрабілі пэўныя творчыя заяўкі, станоўча зарэкамендавалі сябе творамі. Узяць, напрыклад, Аляксея Кейзерава і Язэпа Куралікава. Першы з іх — настаўнік, другі — супрацоўнік міжраённай газеты. Абодва яны пабывалі па камандзіроўцы Саюза пісьменнікаў Беларусі на цалінных землях Казахстана. Паездка дала добры плён. А. Кейзераў надрукаваў у часопісе «Маладосць» аповесць «Нас толькі сямёра», Я. Куралікаў у «Чырвонай змене» — невялікую аповесць «Землякі».

Літаратарамі з пэўным вопытам, з пэўным сваім почыркам лічацца ў нас і маладыя празаікі, супрацоўнікі абласной тэлестудыі Яўген Каршукоў і Леанід Гаўрылкін, работнік райкома камсамола Анатоль Грачанікаў і аграном Вадзім Зыблеў. Усе яны падрыхтавалі да друку свае першыя кніжкі. Нельга не адзначыць тут імёны таксатара лесаўпарадкавальнай экспедыцыі Міколы Кусянкова, настаўнікаў Васіля Карлоўскага, Міколы Клімовіча, Васіля Клімянкова, Станіслава Кацубы, Івана Цімашкова, журналістаў Уладзіміра Праўсуда і Міколы Лапусты, гандлёвага работніка Георгія Капцелава і слесара Светлагорскага завода жалезабетонных канструкцый Міхася Шаранкова.

Ужо адзін гэты пералік, далёка няпоўны, добра гаворыць аб тым, наколькі шматлікае наша аб'яднанне.

Хочацца пажадаць нашай творчай моладзі настойлівай працы над сваімі творамі, смелых пошукаў і сапраўдных удач. Добрага шляху!

Міхась ДАНІЛЕНКА,
кіраўнік літаратурнага аб'яднання.

Уладзімір ПРАВАСУД

ЛЮБЛЮ ПРАСТОР

Люблю прастор!
У сценах я пакутую...
Выходжу з хаты — сяду
на папутную...
Свішчы і каламуць,
сустрэчны вецер!
Табе я смела падстаўляю твар!
Я рады вам, дарожныя сустрэчы,
Дзе гутарка густая, як навар,
І соллю перасыпана, і перцам,
Да раніцы не стыне весялосць,
Дзе людзі насцеж расчыняюць
сэрцы,
І ў кожным — ты такі жаданы
госць!
Люблю дарогу я з грамамі,
з ліўнямі,
Калі на небе хмары трасуць
грывамі.
Нібы гарэзны хлопчык, рады я
Пасля дажджу падперазацца
радугай,
Што колераў усіх святлей, ярчэй.
І хочацца шафёру крыкнуць:
— Эй! Гані шпарчэй!

Рэгулярна збіраюцца на свае пасяджэнні члены літаратурнага аб'яднання пры газеце «Гомельская праўда», дзе абмяркоўваюць творы сваіх сяброў. Часта ж маладых літаратараў можна бачыць і вось такой маленькай, цеснай групкай: Марат Васілевіцкі (першы злева) прынёс на суд сяброў сваё новае апавяданне. Язэп Куралікаў, Анатоль Грачанікаў і Яўген Каршукоў уважліва слухаюць таварыша.

Фота В. СТАРЧАНКАВА.

Вадзім ЗЫБЛЕЎ

ВЯСКОВЫЯ ХЛОПЦЫ

Мядовыя краскі. Халодныя росы.
На золку кладуцца густыя
пракосы.
Плячыстыя хлопцы выходзяць
з даліны,
Ім сонца садзіцца на дужыя
спіны.
Садзіся,
Асілкаў не трэба баяцца —
Пасобяць на неба хутчэй
узабрацца.
Трава б'е паклоны
Упартай іх сіле.
А колькі яны за ўвесь дзень
накасілі!
І дзіву даешся, як ногі іх носяць!
Як ногі іх носяць,
Як музыкі просяць,
Бы ў танцы з дзяўчатамі поплаў
разносяць!
Не ныюць у хлопцаў ні рукі,
ні плечы...
Такі ўжо характар у іх—чалавечы.

Анатоль ГРАЧАНІКАЎ

ЗАВОДСКІ АРКЕСТР

Вечарамі пасля работы
Мы гуртом вывучалі ноты.
Так старанна мы дзьмулі
ў трубы —
Аж распухлі за вечар губы.

Каламуціўся нават дома
Дырыжор, старшыня мясцкома,
Бо у цэхах хадзілі плёткі:
У трубу паляцелі сродкі!..

Мы ж упарта ганялі гамы,
Аж звінелі двайныя рамы.
А у вокны глядзелі зоры
І разгневаныя вахцёры.

І калі мы на сцэне сталі,
Толькі шэпат прайшоўся ў зале.

І грымелі спачатку гукі,
І дрыжалі, як нашы рукі...
Ды адолелі тэмп цягучы,
І зліліся ў адно сугучча.

І як грымнулі воплескі ў клубе,
Анямеўшы ад хвалявання,
Мы сціскалі разгублена трубы,
Як кругі для выратавання.

Міхась ШАРАНКОЎ

БЯГУЦЬ ПРАВАДЫ

Спяшаюцца ўдалеч. бягуць
правады
На моцных сталёвых апорах,
Туды, дзе квітнеюць калгасаў
сады,
Хвалюецца жытняе мора,

Дзе ў небе блакітным пяюць
жаўрукі,
Дзе ўзлёт маладосці і сілы,
Дзе ў цэхах фабрычных гамоняць
станкі,
Дзе шастаюць вострыя пілы.

Спяшаюцца ўдалеч, пяюць
правады,
Я чую іх звонкую песню —
Пяюць правады аб заўжды
маладым,
Аб новым жыцці на Палессі.

Яўген КАРШУКОЎ

ПЛЫЎ ПАРАХОД...

АПАВЯДАННЕ

Параход зварочвае да берагу і, сцішыўшы ход, асцярожна напаўзае носам на пясок... Пясок шапаціць, за кармой чуюцца слабыя ўсплёскі, рэзка пахне адпрацаванымі газамі. Жвавы падлетак прабягае па палубе. Каля капітанскай рубкі яго спыняюць:

— Максім, што ж гэта ты пра музыку забыў? Уключы радыёлу, хай пасажыры слухаюць...

— Зараз, зараз, — чуецца ў адказ наўмысна грубаваты галасок. — Вось толькі пасажыраў прыму...

І матрос Максім хутка спускаецца з палубы на нос парахода, скідае ў ваду сходні, напружваючыся ўсім сваім гнуткім мускулістым целам, падштурхоўвае іх бліжэй да берагу, затым з размаху ўтыкае ў вільготны пясок гладка выструганы шост — замест поручняў.

— Гатова! — весела крычыць ён. — Праходзьце, таварышы-грамадзяне!

Пасажыры асцярожна ўзнімаюцца па трапу на параход. Максім стаіць збоку — у даўгаватым вылінялым бушлаце, у старой шапцы з залатой цэшкай, — стаіць, ускінуўшы галаву, і пагардліва глядзіць на дзяўчыну, якая вельмі ўжо баязліва ступае па трапу.

— Па-апрашу хутчэй, грамадзянка, — не вытрымлівае ён. — Вунь людзі яшчэ чакаюць...

На беразе нецярпліва пераступаюць з нагі на нагу два хлапчукі гадоў па дванаццаць — абодва босыя, у абодвух на плячах вудачкі, на якіх матляюцца кайстры, відаць, з рознымі рыбацкімі прыладамі. Услед за дзяўчынай хлапчукі таропка ўзбягаюць на параход.

— Здароў, Максім! — у адзін голас усклікаюць яны, радасна ўсміхаючыся.

— Прывітанне, — стрымана адказвае Максім і спаважна падае па чарзе ім руку. — Праходзьце, я зараз...

Хлапчукі нязвыкла трасуць яго руку і, збянтэжана азіраючыся, ідуць на палубу. А Максім усцягвае на нос парахода мокрыя драўляныя сходні, акуратна кладзе іх побач з заржавелым якарам і крычыць штурману:

— Парадак!

Вые сірэна. Прарэзліва, сярдзіта, нібы той кот, у якога адбіраюць кавалак мяса... Непрыемны гук. Але Максім прывык і да гэтай сірэны, і да гулу матора, ад якога, здаецца, трымціць, вібрыруе ўвесь корпус парахода.

Нарэшце, параход адплывае, разварочваецца і, набіраючы скорасць, зноў імкліва ідзе ўперад. За кармой пеніцца, серабрыцца ў сонечных праменнях вада, бутэлечна-зялёныя хвалі набягаюць адна на адну і плешчуцца ля берагу, абмываюць там кусты ярка-зялёнага вербалозу... Усё меншым і меншым становіцца слуп з таблічкай «Рудня», а потым і зусім знікае за павароткай ракі.

Вада ў рацэ, пасля веснавой паводкі, яшчэ вялікая. Але з прырэчнага лугу яна ўжо сплыла і ён, нібы старанна вымыты, лашчыць вока чыстай, аксамітнай зелянінай. Далёка за лугам сінее роўнаю істужкаю лес. Недзе ўперадзе ён упрытык падыдзе да самай ракі, а пакуль задуменна пазірае на яе здалёк.

Хлапчукі паселі ўжо на палубе, ціха, заклапочана аб нечым размаўляюць, нешта перабіраюць у сваіх кайстрах. Яны нават не заўважаюць, як да іх падыходзіць Максім.

— Ну што, браточкі, рыбачыць? — пытаецца ён і насмешліва жмурыць вочы. — Нешта вы не вельмі спяшаецеся — восьмая гадзіна! Праспалі рыбку...

— Наша нам будзе, Максім.

— А куды? Пад Белую гару?

— Ага ж... Памятаеш, якіх там, у вірах, летась акунькоў цягалі?..

— «Ця-га-лі», — перадражнівае Максім. — Калі б не я, жаб вы нацягалі б...

Хлапчукі не крыўдзяцца — яно ж і сапраўды так... А Максім усё з той жа насмешлівасцю дарослага заўважае:

— Вы б, рыбаловы, лепш што-небудзь людскае рабілі б... Ну, ды што з вамі зробіш — пайшлі да мяне, у маю каюту! Не бойцеся, я вас без білетаў правязу.

Пераглянуўшыся, хлапчукі нерашуча кладуць вудачкі і кайстры на лаўку і ідуць за Максімам. І кожны з іх зараз думае пра свайго колішняга таварыша з павагай і зайздрасцю. «Матрос!» Гэта ж тое самае слова, з якім і яны звязваюць сваю самую запаветную мару аб падарожжах. Але іх мара застаецца пакуль што толькі марай. А вось Максім...

Праўда, здарылася ўсё гэта ў Максіма зусім нечакана — у яго памерла летась матка ў Рудні. Хварэла і памерла. Застаўся ён адзін. Тады і прыехаў дзядзька-рачнік, забіў аполкамі дзверы і вокны хаты і забраў з сабой Максіма ў горад, уладкаваў на параход матросам...

Каля буфета хлапчукі спыняюцца. Максім купляе дзве бутэлькі апельсінавага напітку. Купляе... без грошай, што яшчэ больш здзіўляе яго сяброў.

— Грошы — заўтра з палучкі, Анюта, — гаворыць ён маладой жанчыне сіпаватым баском. — Згода? А то ж, бачыш, вось землякоў напаткаў...

— Добра ўжо, — стомлена ўсміхаецца буфетчыца, — добра... Бяры.

Спусціўшыся ў салон, Максім падводзіць сяброў да дзвярэй з надпісам «матрос» і доўга, заклапочана шукае ў кішэнях ключ. Затым з той жа саліднасцю нетаропка адчыняе каюту і жартаўліва прапаноўвае:

— Поўны наперад, рыбакі! Мая хата...

Хлапчукі заходзяць, аглядаюць маленькі пакойчык — такі маленькі, што ў ім ледзь-ледзь месціцца ложак ды тумбачка, на якой стаіць радыёла. Крыху вышэй на сцяне вісіць карта, а побач з ёй сінее круглае акенца-ілюмінатар — ну, зусім, як на тым караблі!

— Што, падабаецца? — парушае маўчанне задаволены Максім. — Такая ж каюта і ў капітана... Толькі ў яго радыёлы няма...

Максім ставіць на стол бутэлькі, дастае з тумбачкі алюмініевую пачарнелую кварту.

— Сядайце на ложак, хлопцы, — кідае ён, адкаркоўваючы бутэльку, — ды расказвайце, як там жыццё ў нашай Рудні...

Усё трое садзяцца на ложак і па чарзе п'юць з адной кварты салодкі напітак. Тут, у каюце, хлапчукі адчуваюць сябе больш упэўнена, яны ахвотна расказваюць аб руднянскіх навінах — аб тым, што крывога Антона праўленне калгаса прызначыла сад сцерагчы, што шафёр Мішка купіў матацыкл і зараз катае зарачанскіх дзевак, што Шурка, Цыбулькавай Варкі сын, упаў з грушы разам са шпакоўняй (хацеў яе ўкрасці) і зламаў руку, расказваюць аб школе...

Максім слухае з прагнай цікавасцю, падрабязна распытвае пра ўсё. Але затым раптам напускае на сябе абыякавасць.

— Сумна, сумна жывяце, — разважліва гаворыць ён. — Відаць і кіно вам прывозяць трохгадовай даўнасці, як раней... Затое вось у нас добра — хоць кожны дзень новенькі фільм глядзі! Пасля рэйса можна нават у тэатр пайсці. Я тры разы хадзіў... А на будучы год дзядзька абяцае да сябе на цеплаход узяць — на механіка будзе вучыць...

На круглым, да чарнаты загарэлым Максімавым твары паблісквaюць неспакойныя шэрыя вочы. Быццам ён ужо зараз адчувае сябе механікам... А хлапчукі ўсхвалявана ловяць кожнае Максімава слова, засмучона ўздыхаюць і прагна, з зайздрасцю, глядзяць на выраз бушлата: там бялее цяльняшка.

Раптам, схамянуўшыся, Максім устае: над галавой чутна тупаніна. Значыць, параход пад'язджае да чарговага прыпынку.

— Ох ты, ну і загаманіўся я тут з вамі! — гаворыць Максім, узіраючыся ў ілюмінатар. — Вунь ваша Белая гара відаць ужо... Давай, палундра, на палубу!

Хлапчукі з жалем пакідаюць каюту.

— Я зараз! Вось толькі радыёлу ўключу, — крычыць ім наўздагон Максім і ставіць першую, што трапіла пад руку, пласцінку.

Праз мінуту параход пад нейкі бравурны марш прыстае да зарослага вербалозам берагу. Пасажыры асцярожна сходзяць па трапу, хапаючыся за шэст, які моцна трымае двума рукамі Максім. І зноў шэсце замыкаюць хлапчукі з вудачкамі.

— Грамадзяне, вашы білеты! — грозна, нібы кантралёр, гаворыць раптам ім услед Максім.

Чацвёра вачэй здзіўлена спыняюцца на яго твары:

— Ды ты што... Максім? Ты ж нас без білетаў абяцаў...

Але хлапчукі не дагаварваюць. Яны заўважаюць, як, задаволены жартам, Максім весела ўсміхаецца.

— Ух ты... Напужаць хацеў... Ну, мы пайшлі! Дзякуй, што падвёз.

— Чаго там! Калі што — назад таксама падвязу. Толькі не спазняйцеся, чуеце?

Максім бачыць, як, перагаворваючыся, хлапчукі ідуць па беразе, азіраюцца на параход. «Пра мяне гавораць», — думае Максім. І непрыкметна для самога сябе ён высока, якраз, як капітан, узнімае галаву і робіць выгляд, што нешта вельмі ўважліва разглядае. Перад яго ж вачыма — высокі абрывісты бераг, гліністы, белы каля падножжа і зялёны, зарослы хмызняком угары. Каб узысці на яго, трэба лезці па схілу — крутой, вытаптанай сцяжынкай. Максім бачыць, як хлапчукі штурмуюць абрыў. Яшчэ хвіліна-другая і яны знікаюць у кустах, толькі рыжыя галовы ныраюць паміж верхавінамі.

Доўга яшчэ стаіць Максім, гледзячы хлапчукам услед.... Ён прыкідвае, дзе яны зараз ідуць — напэўна, параўняліся з дуплістай абгарэлай ліпай. Там, памятае, ён аднойчы засадзіў руку і ледзьве выняў, абадраўшы да крыві скуру... А самае смешнае, што ў дупле замест галубоў аказаліся мышы... Максім усміхаецца гэтым успамінам і ўяўляе, як пасля рыбалкі, расклаўшы на траве ўлоў, сябры будуць хваліцца адзін перад адным — чый большы акунёк.

— Мой лепшы! Зірні, які тоўсты...

— Не, братка, такога, як мой, ты нізавошта не зловіш! Грамаў трыста, не меней...

Максім нейкі момант жыва ўяўляе гэтага вяртлявага калючага акунька, з зялёнай спінкай, а побач — шчаслівыя хлапчуковыя вочы...

І раптам Максіма апаноўвае сум. Такі сум, хто хочацца нават плакаць. Ён і сам не разумее, адкуль гэты недарэчны сум. З твару знікае ўся напускная сур'ёзнасць, ён робіцца да жалю прастадушным... Максім з болем адчувае, што ад яго вось зараз адышло нешта такое блізкае, такое харошае і светлае, як гэтая ціхая, бясхмарная чэрвеньская раніца...

— Ты чаго, Максімка, нос павесіў? — спыняецца побач капітан і кладзе на яго плячо шырокую цёплую далонь. — Можа вёску родную прыгадаў? Кінь, не сумуй. Вось будзем чарговым рэйсам ехаць — ссаджу цябе ў Рудні, пагуляеш... Адразу настрой узнімецца.

Максім удзячна ўсміхаецца капітану, але сам адчувае, што гэты ціхі і прыемны смутак аб нечым страчаным застанецца ў яго сэрцы назаўсёды.

Іван УСЦІНОВІЧ.

ВОДАПРАВОД У СТЭПЕ

Зямля скамянела.
Як ломам ударыш —
сноп іскраў уверх
над табой узаўецца,
асколкамі б'е
па запыленым твары
зямля, у якой
і рыдлёўка сагнецца.
Далоні нібыта
агнём абпаліла.
На хвілю ў ваду б іх,
каб крыху астылі.
Ды дзе яе возьмеш!
Яе ледзь хапіла
на тое, каб цеста
з цэменту змясілі.
Мы дзівімся самі:
зрабілі багата.
Ужо да пасёлка
падведзены трубы,
а заўтра к нам хлыне
вада, нібы радасць,
абросіць прахладай
засмяглыя губы.

Мікола ЧАРНЯЎСКІ

ЖНІВЕНЬ

З-за гаю сонца рукі працягнула,
Расплыўся па нізінах змрок начы.
Зямны абшар усмешкай агарнула
І косы распусціла ўдалячынь.
Расчэсвае іх спрытна і рухава,
У люстра вод любуецца сабой.
Расінкі аббіваючы на травах,
Прамчаўся ветрык сцежкай
палявой.
Казыча пяткі ветрыку пшаніца, —
Не па душы такое, бач,
прыйшло, —
І асцярожна потым па іржышчы
Бяжыць: баіцца ногі накалоць.
Прабег імкліва па ўраджайных
гонях,
Затым схаваўся у кусты хутчэй.
Але таго не ведае, свавольнік,
Што заўтра жнівя будзе больш
яшчэ...
А сонца разгараецца. Спякота.
Здаецца, што калышацца блакіт.
Ідзе няспынна на палях работа
І збажынай залоцяцца такі.

Васіль КЛІМЯНКОЎ

МАЛАДОСЦЬ

Бягуць, спяшаюць зімы з вёснамі,
Як на парогах плынь вады.
Мы сталі ўжо зусім дарослымі —
Ідуць нястрымныя гады.

І толькі родная краіна
Зусім не пастарэла штосць,
Бо з ёй у стэпах мы цалінных
І на будоўлях на айчынных
Сваю дзялілі маладосць!

Гомель. Цэнтральная частка горада.

Фота Ч. МЕЗІНА. (БЕЛТА).

Язэп КУРАЛІКАЎ

АПАВЯДАННЕ

Высокія стройныя ясакары ціха шапацелі над прыстанцыйнымі будынкамі: цёплы ветрык гуляў у іх густых верхавінах.

На пероне нікога не было. К поезду выйшлі толькі двое: капітан-артылерыст з кнігай, загорнутай у блакітную паперу, ды дзяўчына ў лёгкім модным касцюмчыку.

— Ідзе ўжо, — першай парушыла маўчанне Матруна і ўстала з лаўкі. — Дык ты ўжо, дзядзька Макар, перадай маім гэты вузельчык. Толіку сандалеты купіла і дробязь розную. А Івану скажы, каб па малых сам у яслі хадзіў, хай не пасылае Толіка...

— Добра, добра, — беручы вузельчык, гаварыў Макар.

Яны пайшлі да пуцей.

Паказаўся паравоз. Папраўляючы на хаду шапку, заспяшаўся насустрач яму заспаны дзяжурны.

Міма прабеглі вагоны, ляснулі буферамі і спыніліся. Капітан і дзяўчына прапусцілі перад сабою Матруну, падняліся ў тамбур. Макар застаўся адзін.

Бомкнуў звон, цяжка ўздыхнуў паравоз, адсопваючыся парай. Матруна памахала хусцінкай. Выйшла ў яе гэта неяк нязграбна і было відаць, што яна сумелася.

«Не прывыкла, — падумаў Макар і ўсміхнуўся. — Нічога, гэта ўсё нажытное...»

Ён пастаяў, пакуль не знік апошні вагон. Потым паволі павярнуўся да падводы, пачаў адвязваць каня, як раптам пачуў за спіной густы бас:

— Го-о! Макарка! Суседзе ты мой дарагі!

Макар не даў веры сваім вачам.

— Ануфрый?! Ну і напалохаў жа ты мяне! Здзівіў, чэснае слова. Гэта ж колькі гадоў не бачыліся!

— Восем, сусед, восем, — Ануфрый кінуў у воз чамадан і, дастаўшы насоўку, выцер узмакрэлы лоб. — Чакаеш каго?

— Не, праводзіў сястру тваю да цягніка. Яна, брат, у нас ажно на рэспубліканскую нараду перадавікоў паехала.

— Што ты кажаш? — усклікнуў Ануфрый. — Ай-яй-яй! А я ж да яе еду. Не пашанцавала! Значыць, дадому?

— Дадому.

Ануфрый раскапаў сена, паклаў чамадан:

— Значыць, падкінеш?

— А то як жа! Усё ж і мне весялей у дарозе будзе. Сядай.

— Э-э, н-не! А буфет? Спачатку трэба ў буфеце падсілкавацца. Так што пайшлі. А мо грошай няма? Угадаў? Ну-ну-ну! Нішто, брат, нішто! Я запрашаю, суседзе, я.

Неўзабаве яны сядзелі за столікам у кутку. Не спяшаючыся, Ануфрый наразаў каўбасу дробнымі скрылікамі і гаварыў:

— Шкада, што ў вас тут няма тараноў. З півам гэта самы смак... Шкада... Тараны — сіла... Дык ты ўсё конюхам гібееш?

— Ага. З Міколам Сапешкам на пару.

— Значыць, крэпіцца Мікалай?

— Крэпіцца. Пенсію давалі летась, дык адмовіўся.

— Дурань быў і дурнем памрэ... І колькі яму давалі?

— Дванаццаць рублёў. — Макар скінуў шапку, паклаў на калені. — У нас многія пенсію атрымліваюць...

Падалі піва. Ануфрый затрымаў буфетчыцу, усміхнуўся:

— Калі ласка, два па сто пяцьдзесят...

— Ты ж ведаеш, я не п'ю, — запярэчыў Макар.

— Тады адзін, прыгажуня. Сто пяцьдзесят... Бедна жывяце, таранчыкаў бы...

Пасыпаўшы шчыпоць солі на беражок кухля, Ануфрый цягнуў піва невялікімі глыткамі. Адставіў кухаль, асцярожна ўзяў з рук буфетчыцы шклянку.

— Макар, га?

— Дзякую шчыра. Сам ведаеш — страўнік.

— Бяры каўбасу, еш.

Ануфрый адным дыхам кульнуў гарэлку і аж цмокнуў языком.

— А хто за старшыню зараз у вас? Чуў, што Хведара судзілі.

— Пецька Шмялёў.

— А-а! Настаўнік той?.. Бяры каўбасу. — Ануфрый уздыхнуў, нагнуў галаву і зашаптаў: — Ад сына еду. У Свярдлоўску ён, працуе на заводзе. Начальнікам змены... Разумны хлопец, дзякаваць богу. Кватэру атрымаў нядаўна, каб ты бачыў! Ванна, чуланчык, кухня асобная — жыві толькі! І жонка яго лабарантка, таксама чыстая работа... Прыехаў я, а яна вакол так і круціцца. «Тата, гаворыць, дайце паліто...» — «Ды я сам павешу, кажу». — «Вы, кажа, мяне пакрыўдзіце»... Лізаветай зваць. Добрая маладзіца. Бацька ў яе — генерал. Таксама прыехаў, на другі дзень, у госці. Сустрэліся мы, старыя, пацалаваліся, а ён і кажа: «Рад вас бачыць, Ануфрый Раманавіч». — «Я вас таксама, кажу». — «Як даехалі, як здароўе?» — пытае і садзіць мяне на канапу, падтрымлівае за руку... Жывуць, дзякаваць богу!..

— А сам ты дзе? — запытаў Макар.

— У Бранску... Хе-хе-хе! Не магу без смеху ўспамінаць, як Хведар даведку мне даваў. Паставіў пячатку, тыцнуў сваім доўгім пальцам у яе, а потым пстрыкнуў па шыі... Судзілі яго от... А мне дапамог з калгаса вырвацца, а то б свету белага не бачыў бы... Яно, сусед ты мой дарагі, у наш час трэба ўмець жыць. Вось я еду ў госці да сястры сваёй, Матруны. Пераведаю гаротніцу. Лічы, увесь свой век жаночы на ферме таўчэцца, а карысці той, га?

— Ну, навошта ж так? Матруна паўтары тысячы свіней адкарміла. Пашана ўсюды, а там, глядзіш, і ордэн дадуць...

— Эх, Макар, Макар. Што з той пашаны! Жыць трэба ўмеючы, культурна. Культура чалавеку трэба. А тут у вас і кіно мо ці бывае?

Насунуўшы шапку, Макар моўчкі ўстаў, бразнуў дзвярыма.

— Куды гэта ты, га? — Ануфрый кінуўся за ім.

Макар адвязаў лейцы ад шчыкет, павярнуўся.

— Думаў я, што, пабыўшы ў людзях, ты чалавекам стаў. — Выцягнуў чамадан і бразнуў Ануфрыю пад ногі. — Н-но, буланы! Застаяўся!.. Іш ты яго, та-ран-кі...

— Макар, браток!..

Але той не чуў: міма пранёсся таварняк, глушачы грукатам наваколле.

З далёкіх падарожжаў

Неўзабаве на экраны рэспублікі выйдзе новы фільм рэжысёра С. Герасімава «Людзі і звяры». Некаторыя эпізоды гэтага фільма здымаліся на Кубе. Артыст Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы М. Яроменка, выканаўца галоўнай ролі ў фільме «Людзі і звяры», разам з кінагрупай некалькі месяцаў назад таксама пабываў там.

У нарысе, які мы змяшчаем, М. Яроменка расказвае пра свае ўражанні ад гэтай паездкі.

Мікалай ЯРОМЕНКА, заслужаны артыст БССР.

Куба — у сэрцы маім

— Шчаслівец! Быў на Кубе!..

Амаль кожны дзень чую я цяпер такія словы. І ў вачах таго, хто іх гаворыць, — захапленне і добрая зайздрасць. Кубе! Якой любоўю карыстаецца ў савецкіх людзей гэта палаючы рэвалюцыйны востраў і яго адважны, гордны народ!

І заўсёды, калі я сустракаюся з шчырым прызнаннем і ўлюбёнасцю ў маленькі, легендарны цяпер кавалак зямлі ў бязмежным Атлантычным акіяне, — заўсёды ўспамінаю, як з гэтай жа цікавасцю, з такім жа захапленнем пыталіся нас кубінцы:

— Вы з Савецкага Саюза? З Масквы? О, руса, таварыш!..

І мы па-брацку абдымаліся.

Адным з найярчэйшых уражанняў на Кубе засталася ў мяне гэтая любоў кубінскага народа да нашай вялікай краіны, да нас, савецкіх людзей. У зале, дзе адбывалася ўручэнне Міжнароднай Ленінскай прэміі Фідэлю Кастра, калі мы ўвайшлі, усталі, віталі нас бурнымі апладысментамі і песняй «Падмаскоўныя вечары».

Вартавыя ля ўрадавай трыбуны ў час гаванскага карнавала адмаўляліся праверыць нашы пропускі, даведаўшыся, што мы — з Савецкага Саюза. Артысты, міліцыянеры, рабочыя цукровых плантацый — усе, да каго нам даводзілася звяртацца, лічылі за гонар памагчы савецкім кінаработнікам. І колькі такіх праяў увагі, любві, удзячнасці сустракалі мы на кожным кроку!

Выдатны, шчыры, надзейны сябар наш — Куба!

Гэты сябар гатоў грудзьмі адстаяць заваяваную свабоду. Памятаю, з якім хваляваннем, ступаючы на кубінскую зямлю на аэрадроме ў Гаване, глядзелі мы на велізарны партрэт Фідэля Кастра і на гордыя лозунгі над пасадачнай пляцоўкай: «Куба — першая свабодная тэрыторыя Амерыкі!», «Радзіма або смерць!», «Пераможам!» А каля лозунгаў гэтых — маладыя барадачы і дзяўчаты са зброяй у руках.

Без перабольшання можна сказаць, што кожны сумленны кубінец — гэта салдат рэвалюцыі. Побач з атэлем «Рыўера», у якім мы жылі, — невялікае кафэ. Мы яго жартам называлі «камсамольскім», бо працуюць там адны маладыя хлапцы, па 17—18 гадоў. Шэсць чалавек у адну змену, шэсць — у другую. Працуюць проста артыстычна: жанглёры, а не афіцыянты — так хвацка абыходзяцца яны з падносамі, талеркамі, бутэлькамі! На хлопцах — белыя фартухі, але тут жа ў зале вісяць іх аўтаматы і вайсковая форма.

— А як жа інакш! — адказалі яны на наша пытанне. — У горадзе ёсць участак, за абарону якога мы адказваем. У выпадку трывогі зачыняем кафэ і туды...

І так — увесь народ. Бо хоць на Кубе і ціха, але цішыня гэта напружаная. Не—не, ды падаюць аб сабе вестку контррэвалюцыянеры. Неяк мы ехалі са здымкаў — здымалі кіламетраў за восемдзесят ад Гаваны невялікі эпізод для фільма. Раптам бачым — увесь гарызонт зацягнуты дымам. Пад'ехалі да перакрыжавання — там ужо міліцыя на матацыклах. Аказваецца, контррэвалюцыянеры падпалілі цукровы трыснёг. Дажджу даўно не было, 32 градусы гарачыні, вось уся плантацыя і занялася, можа, ад адной запалкі...

Праўда, цяпер Фідэль Кастра аддаў загад за контррэвалюцыю расстрэльваць на месцы. Гэта крыху астудзіла запал ворагаў. Тым не менш народ павінен быць заўсёды напагатове.

Куба стаіць на варце, і Куба будуе. Дастаткова сказаць, што за адзін год пасля рэвалюцыі ў Гаване было пабудавана 37 школ, у той час, як за 37 год перад рэвалюцыяй — толькі адна школа.

Будуецца вельмі многа жылых дамоў — лёгкіх, прыгожых, у асноўным за горадам каля пальмавых гаёў. Бачылі мы таксама будаўніцтва вялікага спартыўнага комплексу і іншых аб'ектаў.

Умее Куба змагацца, умее ваяваць і ўмее шчыра, прыгожа, хораша весяліцца. Мы самі былі сведкамі, бо наш прыезд у краіну прыпаў на апошнія дні гаванскага карнавала. Непаўторна малюўнічае, дзівоснае гэта відовішча!

Па набярэжнай Мексіканскага заліва рухаецца паток дэкараваных машын і людзей, апранутых у яркія, квяцістыя нацыянальныя касцюмы. Такое ўражанне, нібы танцуе ўся Гавана. І тыя, хто непасрэдна ўдзельнічае ў карнавале, і тыя, хто ім любуецца.

Я ўжо казаў, што мы былі ў час карнавала на ўрадавай трыбуне. І вось глядзім на калону, што праходзіць па шырокай вуліцы, і дух займае ад захаплення. Кожны калектыў выконвае перад трыбунай танец. Свой танец. Танцуюць міністры і сам ... і як танцуюць! Думаеш аб тым, што за сэрцы трэба мець, каб з такім тэмпераментам, з такім самазабыццём то сцелецца па зямлі, то віхурам узлятаць у паветра!

Праз гэтыя адрэзак часу ля трыбуны з'явіўся картэж «каралевы карнавала». Сама яна — на машыне, пераўтворанай у вялікую рухомую пляцоўку, якая ззяе люстранымі шарамі. Пасярэдзіне пляцоўкі — гіганцкая лілея, на кожным пялёстку якой дзяўчына, што ўваходзіць у лік шасці, пасля самай каралевы, пераможцаў конкурсу прыгажосці. Негрыцянскі джаз-аркестр, што знаходзіцца тут жа, іграе спецыяльна для каралевы напісаныя мелодыі. Калі гучыць найбольш урачыстая музычная фраза, бутон лілеі раскрываецца, з яго паказваецца каралева і вітае трыбуну... Пазней мы пазнаёміліся і нават сфатаграфаваліся з гэтай мілай і сапраўды надзвычай прыгожай каралевай — чатырнаццацігадовай студэнткай.

Потым мы блукалі ў натоўпе, здымалі, хто валодае кінакамерай, карнавал на каляровую плёнку. Зараз аператар Рапапорт зрабіў на аснове гэтага адзнятага ўсімі намі матэрыялу фільм пра гаванскі карнавал. Калі ён выйдзе на экраны, абавязкова раю паглядзець.

Былі ў нас і забаўныя сустрэчы. Пра адну з іх варта расказаць. Зайшлі неяк у магазін. Ён аказаўся прыватным. Іспанскай мовы не ведаем, перакладчыка з намі няма. Раімся паміж сабою, як папытаць у прадаўца. А ён — пажылы ўжо даволі мужчына — паказвае раптам на фотаапарат аднаго з нас і гаворыць па-руску:

— Цудоўны апарат, праўда? Здаецца, «Зоркі-3»?

Мы здзівіліся:

— Адкуль вы так добра гаворыце па-руску?

А ён гэтак нахабна ўсміхаецца і адказвае:

— Я адэсіт. У сорак другім махнуў з Адэсы сюды. Ды не пашанцавала. Хто ж мог падумаць, што на Кубе, каля самай Амерыкі адбудзецца сацыялістычная рэвалюцыя?..

Нам засталося толькі з рогатам выказаць няўдаламу ўцекачу ад сацыялізма сваё спачуванне.

* * *

Найбольшае ўражанне на Кубе зрабілі на нас, безумоўна, сустрэчы з Фідэлем Кастра.

Расказваць пра гэтыя сустрэчы — іх было ў нас дзве — значыць, расказваць пра дзівосную ўнутраную сілу, прывабнасць і прыгажосць гэтага легендарнага чалавека, пра яго ні з чым непараўнаную папулярнасць.

Першы раз мы бачылі Фідэля пры ўручэнні яму Міжнароднай Ленінскай прэміі «За ўмацаванне міру паміж народамі». Шэсць тысяч месц налічвае Гаванскі тэатр імя Чарлі Чапліна, дзе ўручалася прэмія. Але ў той дзень ён не мог змясціць і дзесятай часткі жадаючых прысутнічаць. Пануе незвычайны ўздым, вельмі многа моладзі. Яна спявае «Інтэрнацыянал», бурай авацый сустракае ўваход прадстаўнікоў сацыялістычных краін, дэлегацыю Алжыра, нас. І проста выбухнула зала, калі на сцэне паказаўся Фідэль Кастра.

Які ён, гэты легендарнейшы і папулярнейшы з нашых сучаснікаў? Ужо знешне ён уражае. Прыгожы, вялізны, надзвычай эмацыянальны, тэмпераментны. Вось сядзіць ён за сталом прэзідыума і не можа ўседзець спакойна, — круціць берэт, папраўляе мікрафон. Увесь у нейкім напружанні, у парыве.

З трыбуны гучаць прывітальныя прамовы, а Фідэль з дзіцячай цікавасцю і непасрэднасцю цягнецца рукой да яшчэ не ўручанага яму лаўрэацкага дыплома і каробачкі з медалём. Потым бачыць усмешку на твары савецкага пісьменніка Барыса Палявога, які сядзіць побач, і хуценька адымае руку. Палявы паказвае — бярыце, маўляў, паглядзіце. А Фідэль ківае галавою — пацярплю...

Слова даюць яму і зала зноў узрываецца. Фідэль здымае з сябе пояс з пісталетамі, падыходзіць да трыбуны, чакае, паказвае на гадзіннік, а зала і не думае змаўкаць. Тады Фідэль хітравата ўсміхаецца, знакам падзывае ад'ютанта — маладога, гадоў дваццаці, прыгожага іспанца — і нешта гаворыць яму на вуха. Ад'ютант таксама ўсміхаецца, спяшаецца за кулісы і праз момант на ўсю залу рупары грымяць гімн Кубінскай рэспублікі. Зала, безумоўна, сціхае, выпростваецца, а як толькі гімн змаўкае, Фідэль пачынае гаварыць. Яшчэ ні разу ў жыцці мне не даводзілася чуць такога прамоўцу. Гэта неперадаваема, як ён гаворыць, як уздзейнічае на сваіх слухачоў. Нават не ведаючы іспанскай мовы, мы знаходзіліся пад уражаннем яго тэмпераменту, яго палымянасці, яго праніклівых інтанацый.

Назаўтра нам пашчасціла прысутнічаць на прыёме ў савецкім пасольстве, прысвечаным уручэнню Фідэлю Кастра Ленінскай прэміі, пашчасціла гутарыць з ім аб карціне, якую мы здымалі. Мы зноў былі ўражаны прастатой, непасрэднасцю, прывабнасцю гэтага выдатнага чалавека. Харошыя ў яго вочы — мяккія, крыху стомленыя, вельмі ўважлівыя.

Шмат мы чулі расказаў аб мужнасці Фідэля, аб яго ўменні гаварыць як з сябрамі, так і з ворагамі.

Расказвалі нам, што пасля разгрому дэсанта контррэвалюцыянераў, тых з іх, што трапілі ў палон, сабралі ў спартыўнай зале для свабоднай дыскусіі з Фідэлем Кастра. Дыскусія гэтая перадавалася па тэлебачанню.

— На што вы спадзяваліся, — пытае іх Кастра, — высаджваючыся на Кубу? Вы ведаеце, якая ў нас армія?

— Пяцьсот тысяч, — адказваюць яму.

— Так, пяцьсот тысяч. Гэта армія. Ды яшчэ пяцьсот тысяч—народная міліцыя. Мільён узброеных рэвалюцыянераў! А вас — тры тысячы адшчапенцаў. Дык што вы — вар'яты?!..

Контррэвалюцыянеры пярэчаць:

— А колькі было вас, калі вы пачыналі?

— Жменька, але за намі ўвесь народ, — смяецца Кастра. — А за вамі хто?..

Ворагі шалеюць, істэрычна нешта крычаць. А Фідэль — спакойны, упэўнены.

Расказвалі таксама, што ў час гэтай дыскусіі ў зале пачуўся стрэл. Ахова Фідэля і карэспандэнты ўскочылі, кінуліся засланяць яго сабой. А на экране буйным планам твар Фідэля — у яго нават усмешка з вуснаў не сышла. Пытае толькі: калі ў зале будзе цішыня, каб я мог працягваць гутарку далей?

Пазней яму паведамілі, што гэта хтосьці з міліцыянераў на балконе, заслухаўшыся, выпадкова націснуў на курок і стрэліў у столь. Фідэль адказаў:

— А я так і думаў, што нейкае непаразуменне. Я быў абсалютна ўпэўнены, што ў тую мінуту ніхто ў мяне стрэліць не адважыўся б...

Вось якой мужнасці гэты чалавек!

* * *

Тры тыдні жылі мы на Кубе. Працавалі, сустракаліся з людзьмі. Як напамінак аб адным з цікавейшых кавалкаў свайго жыцця захоўваю я цяпер фатаграфіі з Кубы і малюнкі свайго таварыша па кінагрупе мастака Барыса Дулянкова. Частку малюнкаў вы бачыце на гэтай старонцы.

Тры тыдні — маленькі тэрмін, каб вывучыць глыбока краіну і народ. Але гэта — дастатковы час, каб сімпатыі перараслі ў вялікую любоў.

На гаванскім карнавале.

На цукровай плантацыі.

Малюнкі Б. ДУЛЯНКОВА.

МАЯКІ СЕЛЬСКАГА ЭКРАНА

Вось ужо дзевяць год работнікі кінасеткі Клімавіцкага раёна кожны месяц перавыконваюць планы па ўсіх паказчыках. Іх працу неаднаразова адзначалі Міністэрства культуры БССР і БРК прафсаюза работнікаў культуры. У кастрычніку 1960 года кінаработнікі раёна былі ўдастоены вялікага гонару—ім прысвоена званне калектыву камуністычнай працы. Кінафікатары сталі працаваць яшчэ лепш. План 1961 года яны выканалі да 44-й гадавіны Вялікага Кастрычніка, а 19 механікаў справіліся з гадавым заданнем да адкрыцця XXII з'езда партыі. Іх імёны занесены ў Кнігу гонару Міністэрства культуры БССР.

Гэтак жа добра працуюць кінамеханікі раёна і ў чацвёртым годзе сямігодкі. План сямі месяцаў выканалі ўсе ўстаноўкі раёна. Звыш плана дадзена больш дзвюх тысяч сеансаў.

Некалькі год запар першае месца ў раёне трымае кінамеханік сельскай перасоўкі Мікола Старавойтаў. Яму прысвоена званне ўдарніка камуністычнай працы. І сёлета план сямі месяцаў ён выканаў на 140 працэнтаў, абслужыў звыш плана больш трох тысяч гледачоў.

Без дапамогі шырокай грамадскасці Мікола Старавойтаў ніколі не быў бы маяком у сваёй справе. Яго першыя памочнікі—загадчыца Лубянскага сельскага клуба Ніна Сляпцова, загадчыца сельскай бібліятэкі Лідзія Асмалоўская, дырэктар саўгаса «Ціманава» Андрэй Цімафеевіч Какашынскі. За актыўны ўдзел у арганізацыі кінаабслугоўвання насельніцтва абласное ўпраўленне культуры аб'явіла падзяку і выдала грашовыя прэміі Л. Асмалоўскай і А. Какашынскаму.

Вялікую ўвагу аддае аддзел культуры выхаванню кінамеханікаў і матарыстаў. Толькі пятая частка кінамеханікаў працуе ў раёне менш трох год, астатнія—ад пяці да дзесяці і больш год. Амаль палавіна механікаў маюць сярэднюю адукацыю, трое завочна вучацца ў кінатэхнікумах. Рэгулярна праводзіцца палітычная і тэхнічная вучоба. Усе механікі выпісваюць часопіс «Кінамеханік» і іншыя перыядычныя выданні.

Стымул у рабоце кінафікатараў — сацыялістычнае спаборніцтва. Кожны механік узяў на сябе канкрэтныя абавязацельствы, вынікі выканання якіх кожны месяц падводзяцца на вытворчых нарадах, знаходзяць адлюстраванне ў насценным друку, на дошцы паказчыкаў.

Раней аддзел культуры вымушан быў сур'ёзна клапаціцца пра выкананне плана валавога збору. Цяпер жа невыкананне плана якой-небудзь кінаўстаноўкай разглядаецца як надзвычайнае здарэнне. Сёння кінафікатары раёна змагаюцца за павышэнне культуры абслугоўвання насельніцтва і якасці кінапаказу, яны імкнуцца зрабіць лепшыя творы савецкага кінамастацтва здабыткам шырокіх мас.

Вядома, што якасць паказу фільмаў у многім залежыць ад спраўнасці і тэхнічнага стану апаратуры. Таму майстар кінарамонтнага пункта Аляксандр Зубаў строга сочыць за яе станам, праводзіць тэхнічныя агляды апаратуры. Гэта дало магчымасць ліквідаваць выпадкі прастояў і зрыву сеансаў па тэхнічных прычынах.

У раёне добра арганізаваны паказ хранікальна-дакументальных фільмаў. Сёлета за шэсць месяцаў прадэманстравана 595 такіх кінасеансаў (план 470 сеансаў). Часта наладжваюцца падоўжаныя сеансы. У калгасах «Шлях да сацыялізма», «Запаветы Леніна», у саўгасах «Ціманава» і «Раднянскі» часта праводзяцца сеансы сельскагаспадарчых фільмаў.

Добра працуе ў раёне грамадскі савет кінамеханікаў, які ўзначальвае майстар рамонтнага пункта Аляксандр Зубаў. Савет абмяркоўвае пытанні стану тэхнічнай спраўнасці апаратуры, аказання практычнай дапамогі механікам, заслухоўвае іх справаздачы аб выкананні плана.

Работнікі кінасеткі раёна робяць усё, каб апраўдаць высокае званне калектыву камуністычнай працы.

Кінафікатары Клімавіцкага раёна з'яўляюцца маяком у вобласці. Іх вопыт пераймаюць сельскія механікі Магілёўшчыны. І гэта дае плённыя вынікі: сельскія кінаўстаноўкі вобласці кожны месяц перавыконваюць планы, паляпшаюць абслугоўванне калгаснага гледача.

М. ЖАЎЛАКОЎ,
намеснік начальніка Магілёўскага абласнога ўпраўлення культуры.

МАЛЮНАК НА КАНВЕРЦЕ

Пісьмо з родных мясцін!.. Калі ты дзе далёка, у другім канцы Радзімы, ты пазнаеш яго сярод іншых па малюнку на канверце.

Беларускі пейзаж, віды нашых гарадоў, гістарычныя помнікі, партрэты пісьменнікаў—усё, што звязана з роднай рэспублікай, дорага нам. У далёкай далечыні просты малюнак на канверце напаўняецца асаблівым зместам.

...Штодзённа Мінскі паштамт прадае тысячы канвертаў з сюжэтамі на беларускія тэмы. Яны разыходзяцца ў розныя канцы краіны, за рубеж.

А як паяўляюцца такія малюнкі на канвертах? Якія куткі роднай зямлі адлюстраваны на іх? Што выпушчана і што намячаецца да выпуску?

На ўсе гэтыя пытанні нам адказалі ў паштовым упраўленні Міністэрства сувязі БССР.

Мастацкія канверты са знакамі паштовай аплаты — маркамі — друкуюцца ў Маскве. Калі трэба выпусціць нейкі асаблівы сюжэт, мы звяртаемся ў дырэкцыю па выданню і экспедзіраванню знакаў паштовай аплаты Міністэрства сувязі СССР. Яно ўлічвае нашы заяўкі і найбольш цікавыя прымае да вытворчасці.

Толькі за першую палавіну сёлетняга года выпушчана больш дзесяці відаў канвертаў па нашых прапановах. Тут і Палац прафсаюзаў, і цырк, і гасцініца «Беларусь», і куток Белавежскай пушчы... 150-годдзю Барадзінскай бітвы прысвечаны канверт з малюнкам помніка ў Ваўкавыску герою Айчыннай вайны генералу Баграціёну. Выпушчаны канверты, прысвечаныя 80-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. Літаратурна-гістарычная серыя папоўнілася таксама малюнкам помніка-абеліска на радзіме Адама Міцкевіча ў Завоссі.

Нядаўна выйшла з друку юбілейная марка з партрэтамі Янкі Купалы і Якуба Коласа. У альбомах калекцыянераў яна заняла месца побач з маркамі, прысвечанымі 40-годдзю БССР, новаму беларускаму трактару, нашаму павільёну на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі.

Ёсць яшчэ адзін від «прапіскі» канвертаў — спецгашэнні. На пісьме ў дзень памятнай падзеі ставіцца мастацкі штамп. Такія гашэнні рабіліся ў азнаменаванне 20-годдзя абароны Брэсцкай крэпасці, 40-годдзя ЛКСМБ, 80-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы. Цяпер у Маскве па нашым заказе рыхтуюць штамп да юбілею Якуба Коласа. Ён паявіцца на канвертах 3 лістапада 1962 года.

Беларускія паштавікі зрабілі заяўку на выпуск мастацкіх канвертаў і марак у 1963 годзе. Яны прапануюць адзначыць 100-годдзе з дня гібелі Кастуся Каліноўскага, 65-годдзе з дня адкрыцця ў Мінску I з'езда РСДРП, прапануюць сюжэты з помнікам герою Вялікай Айчыннай вайны піянеру Марату Казею, з відамі Салігорска, з малюнкам 40-тоннага самазвала Беларускага аўтамабільнага завода, просяць аднавіць выданні мінулых год.

... Невялікі малюнак на пісьме. А як многа можа сказаць ён сэрцу!

М. БАРЫСАЎ.

Падзеі. Факты. Навіны

□ У Гомельскай вобласці расшыраецца сетка прафсаюзных кінаўстановак. Пачалі дэманстравацца фільмы ў клубах саўгасаў «Парэчча» і «Арэса» Акцябрскага, у саўгасе «Рэчкі» Веткаўскага раёнаў.

У гэтым годзе намечана ўвесці ў эксплуатацыю яшчэ 11 прафсаюзных кінаўстановак. У палацах культуры Гомельскага шклозавода і Добрушскага цэлюлозна-папяровага камбіната пачне дзейнічаць шырокаэкранная апаратура.

Цяпер у рабочых клубах вобласці фільмы дэманструюць 85 кінаўстановак, з іх палавіна—у саўгасах.

□ Чырвоны куток у механічным цэху Вілейскага рамонтнага завода абсталёўвалі сваімі рукамі рабочыя прадпрыемства тт. Амельяновіч, Грыгулевіч, Чарапан, Шарафановіч, Лях і іншыя.

Цяпер у чырвоным кутку ўтульна і чыста. Ёсць газеты, часопісы, тэлевізар, настольныя гульні. Не раз ужо дэманстраваліся фільмы. А нядаўна ў чырвоным кутку на грамадскіх асновах адкрыта бібліятэка. На паліцах каля 800 экземпляраў палітычнай, мастацкай і тэхнічнай літаратуры. Два разы на тыдзень адбываецца абмен кніг.

П. АПЯЦЁНАК,
тэхнолаг завода.

□ Выстаўка літаратуры «Мы прасторы і час заваёўваем» карыстаецца выключнай папулярнасцю ў чытачоў Касцюковіцкай раённай бібліятэкі. На паліцах экспануюцца кнігі і брашуры аб выдатных дасягненнях савецкай навукі і тэхнікі, аб касмічных караблях і штучных спадарожніках Зямлі.

В. АРЦЁМ'ЕЎ.

□ На працягу пятнаццаці дзён група навуковых супрацоўнікаў Беларускага гісторыка-краязнаўчага музея знаходзілася ў экспедыцыі ў вёсках Чашніцкага, Бешанковіцкага, Лепельскага і іншых раёнаў Віцебшчыны. Мясцовыя жыхары перадалі музею каля 200 цікавых і каштоўных экспанатаў — рэчы хатняга ўжытку, вопратку, ілюстрацыйныя дакументы, фотаздымкі. Сярод іх — андаракі, хусткі, ручнікі, зброя часоў руска-японскай, грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў.

Работнікі музея апрацоўваюць сабраныя матэрыялы, сістэматызуюць іх.

Іх норавы, іх мараль

КОСМАС І КОСНАСЦЬ

У тыя дні, калі ў мовы народаў свету ўладна ўварвалася рускае слова «спадарожнік», у многіх газетах мільганула цікавае паведамленне. Нейкі ўвішны амерыканскі бізнесмен вырашыў распрадаваць участкі... на Месяцы. У гэтым факце, як у кроплі вады, адлюстравалася дрымучая коснасць прыватнаўласніцкага свету.

Уласнік лічыць, што космас таксама з'яўляецца аб'ектам для куплі-продажу. Вось чаму амерыканскі друк узняў радасны шум, калі быў запушчан штучны спадарожнік сувязі «Тэлестар» — прыватная ўласнасць «Амерыкэн тэлефон энд тэлеграф компані». «Тэлестар», зразумела, — няхай не надта вялікае, але ўсё ж дасягненне тэхнічнага прагрэсу. Але ўласніка расчульвае не гэта. Яго кранае да слёз, што прыватная ініцыятыва дасягнула касмічных вышынь.

«Геній і злачынства — дзве рэчы несумяшчальныя», — пісаў Пушкін. Але як часта ў нашы дні навуковы геній спалучаецца з палітычным злачынствам! Мы вітаем тэхнічныя дасягненні амерыканскіх вучоных і інжынераў, якія стварылі «Тэлестар». Але тым больш сумна, што з першага дня свайго нараджэння «Тэлестар» выкарыстоўваецца ў мэтах «халоднай вайны». Паспрабуем разматаць нітачку яго касмічных віткоў і мы ўбачым, хто ў канчатковым выніку тузае за гэтую нітачку.

Пачнём з апошніх падзей. Нядаўна да гаспадароў «Тэлестара» са слёзнай просьбай звярнуліся гаспадары мюнхенскай радыёстанцыі славутага «Амерыканскага камітэта **вызвалення** (!) народаў Расіі». Антысавецкія падонкі прасілі: прадастаўце для нашых патрэб хоць бы пяць мінут з пятнаццаці, на працягу якіх дзейнічае «Тэлестар»! Дайце пахуліганіць у космасе!

Пакуль чалавецтва прагна сачыла на блакітных экранах за палётам савецкіх касманаўтаў, дыктары з ліку перабежчыкаў зубрылі тэкст паклёпніцкага «пасланні», адрэсаванага містэрам Стэфанам Макгіфертам — дырэктарам мюнхенскай радыёкухні, якая задавальняецца здыхляцінай. На наступны дзень пасля прызямлення касманаўтаў «Тэлестар» на працягу пяці мінут перадаваў антысавецкія выдумкі.

Перад намі тыповая правакацыя ў космасе, прыстасаваная да прызямлення савецкіх касманаўтаў. Маштабы гэтых падзей несуразмерныя. Але якую сапраўды касмічную тупасць трэба мець, каб наладзіць пяцімінутнае хуліганства ў космасе іменна ў гэтыя дні!

Спадарожнік «Тэлестар» — прыватная ўласнасць. Іменна таму заправілы «Амерыкэн тэлефон энд тэлеграф компані» запатрабавалі, каб перш за ўсё ў «пасланні» з космасу было ўказана, што «Тэлестар» належыць ім. Хто плаціць грошы — той заказвае музыку.

Цікава, а хто аплачвае дзейнасць мюнхенскай радыёстанцыі, якая па-гангстэрску прысвоіла сабе імя «Свабода»? Хто падкармлівае «Амерыканскі камітэт вызвалення народаў Расіі»? Як-ніяк, а работа «камітэта» пастаўлена на шырокую нагу.

Што датычыць грошыкаў, то даўно вядома, што дзейнасць антысаветчыкаў фінансуецца ў ЗША такімі «дабрадзейнымі» установамі, як «Фонд Форда», «Фонд Ракфелера» і г. д.

Сакрэт гэтай «дабрадзейнасці» — сакрэт Палішынеля. Саветнікі Форда заявілі аднойчы старому аўтамабільнаму каралю, што пасля яго смерці наследнікам давядзецца заплаціць дзяржаве вялікую суму падатку на спадчыну. Яны зрабілі намёк, што Форды-малодшыя могуць пазбегнуць выплаты такога падатку — і ў той жа час выставіць сябе ў прыстойным святле, — калі згодзяцца ўнесці некалькі мільёнаў долараў на стварэнне свабоднага ад падатку «дабрачыннага» фонду...

... Вось як далёка разматваецца нітачка віткоў «Тэлестара» — зусім сучаснага сродку сувязі ў руках косных уласнікаў, якія страцілі пачуццё часу.

Страшэнная коснасць думкі ў амерыканскіх бізнесменаў — не навіна. Струхлелы грамадскі арганізм не мае сілы парадзіць свежую думку. Вартыя жалю патугі выкарыстаць космас у мэтах «халоднай вайны» разбіліся аб усеагульны энтузіязм, які ахапіў планету ў гэтыя зорныя дні. Свайго захаплення не могуць утаіць нават амерыканцы. Гарысан Солсберы, кіраўнік аддзела ўнутранай інфармацыі газеты «Нью-Йорк таймс» заявіў, напрыклад, што групавы палёт савецкіх касманаўтаў з'яўляецца «не толькі выдатным навуковым дасягненнем, але і хвалюючай прыгодай Чалавека. Упершыню два чалавекі разам падарожнічалі ў касмічнай прасторы і гутарылі так, быццам яны былі суседзямі. Гэта адкрывае для мяне абсалютна новую карціну таго, якой будзе будучыня, калі падарожжы ў космасе стануць такімі ж звычайнымі, як цяпер падарожжа па шашы...».

Верыцца, што ў гэтым — ужо недалёкім — будучым людзі зразумеюць, што космас павінен быць стэрыльна чыстым, што космас і коснасць — «дзве рэчы несумяшчальныя».

Эдмунд ІАДКОЎСКІ,
(АДН).

ГАНДАЛЬ ЛЮДЗЬМІ Ў XX СТАГОДДЗІ

НА БЕРАГАХ РЭЙНА...

Чытаем у газеце аб'яву: «Дзіця цаною ў 420 марак». Дзе мы? У якое стагоддзе перанесены машынаю часу?

Гандаль дзецьмі... Як у ганебныя часы рабства, чалавечы «тавар» і сёння карыстаецца попытам на капіталістычным рынку. Амерыканскія «паляўнічыя за людзьмі» распрацавалі нават спецыяльную таксу на дзяцей, якія прадаюцца: клас «А» — дзіця, у якога бацька белы і вядома імя бацькі; клас «Б» — белае дзіця, але бацька невядомы; клас «В»— каляровае дзіця, метыс...

Сумную славу буйнейшага ў свеце экспарцёра дзяцей набыла Заходняя Германія. Цэлая армія юрыстаў, спецыяльныя ведамствы ў ФРГ займаюцца гэтым ганебным рамяством. Маленькага нявольніка не закоўваюць у кайданы, каб адправіць за акіян. Калі амерыканская сям'я хоча мець нямецкае дзіця, яна даручае заходнегерманскаму юрысту аформіць дакументы на яго «ўсынаўленне». Апанаваныя расавай высакамернасцю пакупнікі патрабуюць, каб дзіця было «дабрадушнае, стараннае, здаровае», і перш за ўсё, піша «Франкфуртэр альгемейне цэйтунг», яно павінна быць «белавалосае і з блакітнымі вачыма». Малыя набываюцца бяздзетнымі прадстаўнікамі «вышэйшай расы» з рознымі мэтамі.

Адны стануць таннымі работнікамі, другія купляюцца пакуль дзеля забавы...

Як правіла, заакіянскія лаўцы дзяцей карыстаюцца беднасцю маці і выдаюць ім «кампенсацыю» або аплачваюць кошт родаў.

Паводле заходнегерманскіх дадзеных, з ФРГ пасля вайны было адпраўлена ў Амерыку каля 2500 дзяцей. Але ў гэтую лічбу ўключаны далёка не ўсе «экспартаваныя» хлопчыкі і дзяўчынкі. Калі ўлічыць «дзейнасць» яшчэ і чорнага рынку, колькасць прададзеных за акіян дзяцей складзе ў ФРГ дзесяткі тысяч.

...І ПАРАНЫ

«Самы сапраўдны, спецыяльна арганізаваны гандаль рабамі квітнее на граніцы паміж Парагваем і Бразіліяй», — паведамляе карэспандэнт аўстрыйскай газеты «Фольксштымэ» з Рыо-дэ-Жанейра. Справа ў тым, што ўласнікам вялізных латыфундый, размешчаных у бразільскіх джунглях у перыяд сельскагаспадарчых кампаній, часова патрабуецца дадатковая рабочая сіла. У Парагваі ж існуе цэлая армія беспрацоўных, сярод якіх нямала «бяспашпартных» іншаземцаў. У маленькіх шынках на граніцы агенты вышукваюць чалавечы тавар. Звычайна ім удаецца без асаблівай цяжкасці завербаваць сотні паўгалодных людзей, спакусіўшы іх апісаннямі «раскошнага, сытага» жыцця ў латыфундыях на берагах Параны.

Потым беспрацоўным прапануецца падпісаць фантастычны дагавор, які абяцае ім залатыя горы. Потым іх пагружаюць у грузавікі і перапраўляюць кантрабандай цераз граніцу. Уласнікам латыфундый патрэбны адны мужчыны, таму сваякі тых, хто падпісаў дагавор, застаюцца ў Парагваі.

Бывай, свабода! Яшчэ не пачаўшы працаваць, гэтыя людзі ўжо вінаваты буйную суму агентам і гаспадарам латыфундый. Трэба пакрыць «транспартныя выдаткі», а таксама кішэнныя грошы, выдадзеныя агентам на граніцы. А тым часам паяўляюцца новыя даўгі, з якіх рабочы ніколі не здолее вылезці. Завербаваныя не могуць нават папрасіць дапамогі ва ўлад Парагвая, бо ніхто з іх не мае дазволу на зваротны ўезд у гэтую краіну.

Прагрэсіўная грамадскасць Бразіліі патрабуе раз і назаўсёды пакончыць з гандлем рабамі. Бо і бразільскія сяляне вымушаны гібець у буйных маёнтках, таксама як і батракі, што прадаюць сябе на граніцы. Іменна таму ва ўсёй краіне з натхненнем былі сустрэты словы прэзідэнта Бразіліі Жоао Гуларта, які днямі заявіў: «Настаў час пакончыць з латыфундыямі».

(АДН).

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу

АТ 01256.

Друкарня выдавецтва «Звязда».